

משנה השבוע

פרשת פקודי תשפ"ה
[שנה י"ד - גליון כ"ה]

דברות קודש

שיעור הלכה

ניצוצי הדף

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש

ליקוטי מגיד משנה

מצוה יומית

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

הילולא דצדיקא

א געדאנק פון פרשה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה

מערכת המשנה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

תוכן הענינים

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג

ליקוטי מגיד משנה ו

מצוה יומית ח

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א י

מראי מקומות ללימוד דף היומי כב

שיעורי הלכה כג

ניצוצי הדף כו

מערכת המשנה לג

הילולא דצדיקא לה

מגיד משנה לנוער מג

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	כ"ח אדר
מצוה קב.	קרבן ב"ד שטעו
שבת קודש:	כ"ט אדר
מצוה קכא.	קרבן חטאת יחיד

פרשת ויקרא

יום ראשון:	א' ניסן
מצוה קכב.	מצות עדות
יום שני:	ב' ניסן
מצוה קכג.	קרבן עולה ויורד
יום שלישי:	ג' ניסן
מצוה קכד.	מליקת חטאת העוף
יום רביעי:	ד' ניסן
מצוה קכה.	לא ישים עלי' שמן
יום חמישי:	ה' ניסן
מצוה קכו.	לא יתן עלי' לבונה

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשלוח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
718.255.9118

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

פרשת פקודי תשי"ז

התשובה והגאון בעל כתנות עור הקשה למה יואיל התשובה, הלא קיי"ל נראה ונדחה אינו חוזר ונראה. ותי' דבעלי חיים אינם נדחים.

ויש להביא ראיה ממחוסר זמן דאותו ואת בנו דילפינן מקראי שנוהג בקדשים, דהא בזה שפיר אתחזאי קודם שחיטת אמו ואפ"ה מפורש מקרא שיכול להקריבו לאחר זמן, היינו למחר, וע"כ משום דבעלי חיים אינם נדחים. והנה פריך הגמ' (חולין עח.) ואימא בחולין אין במוקדשין לא. ומשני, כתיב 'ושור' (ויקרא כב: כח) וי"ו מוסיף על ענין ראשון דאותו ואת בנו נוהג במוקדשין. וז"ש אות וי"ו כתב לו על מצחו, דהיינו דמוכח מוי"ו ד'ושור' דבע"ח אינם נדחים, ורומז מזה דמועיל תשובה על חטא, עי"ש.

ואמרו ז"ל (ברכות לד:) מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין. והקשו המפרשים, ולא יהא חוטא נשכר ועכ"פ כצדיק יהא, ועיין בספר הישר לר"ת. ובדרך אחד אמרתי דכתיב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'" (דברים ו:ה), ודרשו (ברכות נד.) בשני יצרך. ואיך אפשר בשני יצרך, אלא זה בע"ת שמתחילה הלך אחר עצת היצר ועשה מעשים שלא יעשו, ושוב שב לה' והכניע היצה"ר ועושה מה שהיצ"ט אומר

"ואת האלף ושבע מאות וחמשה ושבעים עשה ויום לעמודים" (לח: כח.). ובמדרש (ש"ר נ"א ו') עד שהוא יושב ומחשב שכח את האלף ושבע מאות וה' וע' שקל מה שעשה ווין לעמודים. התחיל יושב ומתמה ואמר, עכשיו ימצאו ישראל מוציאין ידיהם לאמר משה נטלן. מה עשה? האיר הקב"ה את עיניו וראה אותן עשויים ווין לעמודים.

וראיתי לבעל יד יוסף ע"פ הגמ' (סנהדרין סג.) עה"פ "אלה אלהיך ישראל אשר העלוך" (שמות לב: ד), ארשב"י כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם. וישראל שתפו שם שמים 'אשר העלוך' - שאוו לאלהות הרבה. לכן משרע"ה היה כשיטת רשב"י [ועי' ביד רמה דלרשב"י שיתוף ש"ש חמור ממי שכפר לגמרי] וישראל שתפו שם שמים ודבר אחר בוי"ו שב'העלוך', לכן לא היה רוצה משרע"ה להזכיר הוי"ו, כי הוא רעה גדולה. ואמר עכשיו ימצאו ישראל ידיהם שלא הוצאתי המעות, האיר השי"ת את עיניו וראה אדרבה, שהוי"ו גרם טובה גדולה לישראל, ע"כ.

והנה במדרש (זה"ק בראשית ל"ו ע"ב, עי' פ' הסולם) עה"פ "וישם ד' לקין אות" (בראשית ד: טו), איזה אות? אות וי"ו מסר לו. ופי' בלחמי תודה דרמז לו ענין

ובהו" (בראשית א:ב) - אלו מעשיהן של רשעים, "ויאמר אלקים יהי אור" (שם:ג) - אלו מעשיהן של צדיקים. אבל איני יודע באיזה מהם חפץ - אם במעשה אלו ואם במעשה אלו. כיון דכתיב "וירא אלקים את האור כי טוב" (שם:ד), הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים, ע"כ. ופלא וכבר פירשתי. ולהנ"ל י"ל כיון דבע"ת מאהבה נעשו זדונות כזכויות, וא"כ נעשו מעבירות מצות, וס"ד דהקב"ה חפץ גם בזה שמעשיהם של רשעים יעשו מצוות. קמ"ל דאין הקב"ה חפץ בזה, ואין זה רצון הבורא בבריאת העולם.

ובזה נלפענ"ד לפרש מה שאמר האר"י הקדוש בתפילה אתקינו (בסעודת חקל תפוחין קדישין) שכינתא תתעטר בשית נהמי ליסטר בוויין תתקטר וזינין דכנישין. דידוע ד'שבת' אותיות 'תשב', והוא מהני אפי' לע"ז כדור אנוש מוחלין לו להשומר שבת כהלכתו (שבת קיח:). ואות וי"ו נמי מורה על התשובה. וז"ש שכינתא תתעטר בשית נהמי ליסטר, ר"ל שית היינו וי"ו, בזה תתעטר השכינה שיתקבל התשובה מהשבים ויעשה ממנה עטרה להקב"ה. בוויין תתקטר, היינו כשיהיה ב' ויין, שהוי"ו מרמז לתשובה וגם השבת, אז תתקשר בקשר חזק, דגדול כח התשובה.

ואפשר דזה הוא סוד של י"ב חלות שנהגו תלמידי בעש"ט הק' לרמז על תרי ויין"ן שהוא יסוד התשובה כמו בקין. ומה שהוא ב' ויין"ן אפשר שרומז לתשובה מיראה ואהבה, דקודם יראה ואח"כ אהבה.

לו. ונמצא כל המעשים שעשה עם היצה"ר נעשו זכויות, ויש לו כפלים מצוות ממה שיש להצדיק גמור שלא עשה עם היצה"ר.

ועוד נראה לפרש בס"ד, דהנה אמרו ז"ל (יומא פו:) השב מאהבה זדונות נעשו לו כזכויות. וא"כ מי שחטא ח"ו ועבר על כמה מצות ד' ושב עליהם, נעשה כאילו קיים אותם המצוות בפועל. וא"כ הרי הוא עתה על משקל אחד עם הצדיק באותה מצוה. אבל יש לו עוד נוסף מן הצדיק, היינו מצות תשובה, וא"כ יש לו מעלה נוספת שאין זה לצדיק גמור, שמעולם לא קיים מצות תשובה, שלא חטא [ועיין במפרשים למה לא מנה הרמב"ם תשובה בכלל מ"ע]. עכ"פ הרי גדול מן הצדיק במצות תשובה. וז"ש במקום שבעל תשובה עומד אין צדיק גמור יכול לעמוד, שאין לו מצוה זו של תשובה. ולכן אמר בעל תשובה, היינו שהוא הבעל של אותה מצוה, שהוא תשובה.

אלא שלכאורה קשה הא דאמרו דאין קטיגור נעשה סניגור (ברכות נט., ר"ה כו.). וא"כ כיון שחטאו בוי"ו האין הוי"ו שהוא הקטיגור יעשה סניגור. וי"ל דכל זה כשאין עושין תשובה מאהבה, אז אכתי יש קטיגור. אבל כשעושין תשובה מאהבה, נהפכו זדונות ונעשו לו כזכויות. וא"כ אין כאן קטיגור, שהרי מן הקטיגור נעשה זכות והיה כלא היה. והא דאמרו אין קטיגור נעשה סניגור, זה כשעשו תשובה מיראה, כנלפענ"ד.

ובמש"ב נראה לפרש דברי המדרש (ב"ר ב' ה') תמוה, "והארץ היתה תהו

"מזמור שיר ליום השבת" לרמז לו על תשובה מאהבה בשבת קדש, ואז יהיה לו ב' ווין ויתכפר לו עונו בכל, והבן.

וי"ל נמי מה שאמרו "ווי העמודים וחשוקיהם כסף" (שמות לח:י), דידוע כי חשק הוא מדה גרוע מצד הגוף, וכמו "שכם בני חשקה נפשו בבתכם" (בראשית לד:ח), וזה היפוך רצון הבורא ב"ה וב"ש. ואהבה הוא מצד הטוב, כאהבת אב לבנו ואהבת עולם אהבתנו. וכן כסיפה הוא לטובה. כמו נכסוף נכספתי לראות מהרה בתפארת עוזיך, וכמו "כי נכסוף נכספתה לבית אביך" (שם לא:ל) שהוא לטובה. וז"ש ווי העמודים. כלומר שע"י הווין של העמודים יזכו שיתהפכו מ'חשוקיהם' ל'כסף', היינו שהחשק מצד הגוף שהוא 'חשוקיהם' יהיו 'כסף' - נכסוף נכספתי לה', והבן.

ונחזור לביאור המדרש, עד שהיה יושב ומחשב וכו' האיר הקב"ה את עיניו וראה ווין לעמודים, היינו תרי ווין, וע"כ דזדונות נעשו כזכיות ע"י תשובה מאהבה. וא"כ כל החשש שחשש משה שלא להזכיר הווין משום שלא להזכיר מעשה העגל דאין קטיגור נעשה סניגור, והאיר הקב"ה את עיניו דאדרבה, בווין תתקטר, שע"י הווין שיעשו תשובה מאהבה זדונות יעשו להם כזכיות, וחשוקיהם יעשו כסף. וא"כ אדרבה, טוב להזכיר הווין שיהיו לעמודים, שע"י יהיה להם מעמד ויעמדו אותם, דבמקום שבע"ת עומד אין צדיק גמור יכול לעמוד.

ולכן נהגו בשבת לאפות חלות בצורת וי"ו כידוע, דבשבת 'לחם משנה' כתיב (שמות טז:כב), ותרי חלות בצורת וי"ו הוי תרי ווין בבחינת תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכיות. או ע"י שמניח ה'י' אצבעות ושתי חלות הוי י"ב. וזה כמנין שבטי י"ה, שבשעה שאמר יעקב שמא ח"ו יש פסול במטתי פתחו ואמרו שמע ישראל, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא ה' אחד (עי' פסחים נד.) והבן. אפשר דזה ה'י' ג"כ סוד לחם הפנים במנין י"ב, והיה לו פנים מזה ומזה להראות שצריך להיות תוכו כברו (עי' יומא עב:). והשם ית"ש רואה מזה לזה פנים ואחור, ועי"ז יתעוררו לתשובה מאהבה.

ובזה י"ל (ב"ר כ"ב י"ג) מה שאמר אדם לקין מה נעשה בדינך, ואמר עשיתי תשובה והתפשרתי, מיד פתח ואמר "מזמור שיר ליום השבת" (תהלים צב:א). וכבר פירשתי במקום אחר דברי המדרש התמוהים, וכעת נראה דלכאורה אמאי לא מחלו ליה לקין, רק נתפשר מלשון פשר שאינו מחילה גמורה. וצ"ל דקין לא שב מאהבה אלא מיראה, וכמו שצווח הקרא "גדול עוני מנשוא וגו' והיה כל מוצאי יהרגני" (בראשית ד:יג-יד). ולכן עשה לו הקב"ה סימן אות וי"ו על מצחו, היינו וי"ו אחת שהוא מורה על תשובה מיראה ולא מאהבה, דהוא ב' ווין. ולכן אמר עשיתי תשובה ונתפשרתי היינו שרק עשיתי פשר, אבל אין כאן תשובה ומחילה גמורה. ולכן כששמע אדם הראשון כן מיד פתח ואמר

ליקוטי מגיד משנה

פרשת פקודי

בצלאל עשה גם מה שלא צוה לו משה

"ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחושב ורוקם וגו'" (לח:כב-כג). יש לעיין, מאחר שבצלאל עשה את כל אשר צוה ה' את משה, א"כ לא נשאר כלום לאהליאב. ולכאורה היה לו לומר 'ובצלאל ואהליאב עשו את כל אשר צוה וגו'". וברש"י, 'אשר צוה אותו משה' אין כתיב כאן, אלא 'כל אשר צוה ה' את משה' - אפילו דברים שלא אמר לו רבו וכו'.

בצלאל ידע איך לעשות המשכן כדי להשרות שכינתו

נראה לפי מה שאמרו חז"ל (ברכות נה.) יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ. והביאור בזה, כי המשכן היה כולו רוחני, כי היה צריך להבנותה משכן כבוד לשכינה. ומסר הקב"ה למשה רבינו כל הצירופי שמות והסודות כדי שיבנה המשכן כולו רוחני. והנה בצלאל ברוב חכמתו הסכימה דעתו לדעת קונו, ועשה את כל אשר צוה ה' את משה, ועשה את המשכן כולו רוחני, והיה די בזה להשרות הקב"ה ושכינתו בתוכם. אלא כדי לשבר את האוזן היה צריך עכ"פ איזה בנין גשמי, שג"כ יתהפך להיות רוחני לשכון מקום השכינה בו. ולזה היה צריך לעשות איזה מעשה אומן, שיראה כעין מעשה אומן גשמי, וגם זה יתהפך לרוחני כולו.

אהליאב עשה ממשכן גשמי משכן רוחני

לפי זה י"ל "ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה", כלומר השלים הבית כולו רוחני כאשר צוה ה' את משה. מיהו, "ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחושב ורוקם בתכלת", כלומר שאהליאב עשה מעשה ומלאכת עבודה שנראה כעין גשמית, מיהו גם זה לא עשה אהליאב לעצמו שיהיה גשמי, אלא 'ואתו', שגם הגשמי נתהפך לרוחני, ולא שעשו קודם משכן גשמי ואח"כ עשה בצלאל הרוחני, ואז יכנס הרוחני להגשמי ויהיה שם, אלא קודם עשה בצלאל משכן הרוחני כולו, ואתו היה אהליאב ג"כ להפוך הגשמי לרוחני.

שבת החודש

נחו של בית דין

"החודש הזה לכם ראש חדשים" (יב:ב). ובמדרש (ש"ר ט"ו י"ג) לקיים מה שנאמר (משלי ח:טו) "בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק". נראה הכוונה, דענין קידוש החודש

מסורה לבית דין, וכאשר יגזרו הם כן יקום וכן יהיה, כמאמר חז"ל (ר"ה כה). 'אתם' ואפילו מזידין, 'אתם' ואפילו שוגגין, 'אתם' ואפילו מוטעין. וגם הטבע משועבד לגזירתם, כדאיתא בירושלמי (סנהדרין פ"א ה"ב) עה"פ "לאיל גומר עלי", קטנה בת ג' שנים ויום אחד אין בתוליה חוזרין, עיברו בית דין את השנה בתוליה חוזרין. וכמו שכתב הש"ך (יו"ד סי' קפ"ט ס"ק י"ב). ומזה ראייה כי "צדיק מושל יראת אלקים" (ש"ב כג:ג), וכמאמר חז"ל (מו"ק טז:) מי מושל בי - צדיק, הקב"ה גוזר וצדיק מבטל. וזה גם כן כוונת המדרש "החודש הזה לכם", היא מסורה לכם, ר"ל לגדולי וצדיקי ומנהיגי הדור לעשות כטוב בעיניהם. ולמה כן, לקיים מה שנאמר 'בי מלכים ימלוכו', דמלכי רבנן, מולכים ומושלים בו יתברך.

מקידוש החודש יש ראייה על אמיתות תורה שבעל פה

או יאמר עפ"מ שכתב הצ"ח (הקדמה ברכות) בשם האברבנאל, דמקידוש החודש יש הוכחה וראיה על אמיתות תורה שבעל פה. דאל"כ בטלי כל המועדים וזמני החגים, כי לא נתבאר בתורה שבכתב כמה ימים יש בחודש וכמה חדשים בשנה. וכשם שאנו חייבים לסמוך עליהם בזה, כן אנו חייבים לשמוע בקולם, דכל אשר יאמרו לנו בפירוש כל תורה שבכתב ככל התורה אשר יורוך (ע"י דברים יז:י). והצל"ח ביאר שם בזה ראשי תיבות של שם 'זמן נקט', להורות נתן שהזמן נקוט בידך, לאות ולראיה על אמיתות כל תורה שבעל פה, ע"ש.

מפרשת החודש יש ראייה שיש רשות לחכמי התורה לבאר דברי תורה לפי דעתם

ומעתה נאמר דזהו הכוונה גם במדרש 'החודש הזה לכם', שנמסר לבית דין לקבוע עתים וזמנים. וזה הוכחה ואות נאמן כי "בי מלכים ימלוכו", שמלכי רבנן מושלים ושולטים בתורת ה' "ורוזנים יחוקקו צדק", כי רשות נתונה להם לבאר ולפרש דברי התורה בדעתם ושכלם הזך וישר, ולחוקק גזירות טובות לעשות סייג לתורה. (ערבי פסחים)

מצוה יומית

מצוה קכד. מצות מליקה

ג' ניסן תשפ"ה

מליקה אינה מדין שחיטה

מתירתה מידי נבילה. אך להרמב"ן והרשב"א שפיר י"ל שכולם מודים שאמרינן אצל נחירת סימנים שנחירתה מטהרת טרפותה, ולא פליג רבי יוסי בזה. ולפ"ז חוזר וניעור השאלה למה נחשבת המליקה בשם נבילה, שעכ"פ תפקע שם נבילה מדין נחירה. ובעל כרחך צריך לומר שכל הסוגיות הולכים למ"ד שיש שחיטה לעוף מן התורה, ונחירה לא מועיל כלל.

ומכאן ואילך דעת תלמידכם, וראשונה נראה להביא ראיה לדברי מעכג"ק מגמרא (נזיר כח:): האיש מדיר את בנו בנזיר, ואין האשה מדרת את בנה בנזיר. ומקשה איש אין. אבל אשה לא מ"ט. רבי יוחנן אמר הלכה היא בנזיר, ור"י בר"ח אמר ר"ל כדי לחנכו במצוה. ומקשה בשלמא לר"י דאמר הלכה היא בנזיר, אהכי כי מיטמא מיית קרבן ציפרין ואכיל כהן מליקה. אלא לריב"ח אמר ר"ל הא קאכיל נבילה. קסבר כריב"ר יהודה דאין שחיטה לעוף מן התורה, ע"ש.

המאירי: האיש מדיר את בנו מהל"מ

ופירש המאירי, דמשנתנו לא משום חינוך היא, אלא מכח הלכות סיני, שאלמלא כך היא היו מגלחין אותו וכו'. וכן היאך היו מניחין לו להביא קרבנות טהרה, והרי חולין בעזרה דאורייתא לדעתנו בין להקריב בין לאכול וכו', וכ"ש שיש לדון היאך היה מביא קרבן טומאה שיש בה חטאת העוף, ונמצא כהן אוכל טרפה אחר שאינה חטאת ראויה, שהרי במליקה צריך לחתוך עצם המפרקת תחילה, ומשנשברה

כי עברתי על דברי מעכג"ק, אציג פה גרגיר אחד מה שראיתי (קהלות יעקב חולין סי' י') בחקירת האתון דאורייתא (כלל א') האם מליקה כשחיטה היא שמפקעת שם נבילה ממנה, או שבאמת נבילה היא, אלא שהותרה לכהנים לאכול נבילה זו. והביא ראיות מכמה סוגיות דמליקה כשחיטה. ומעכג"ק דחה ראיותיו, והביא ראיות אחרות דמליקה אינו מדין שחיטה היא, אלא נבילה היא, ורחמנא שריא לכהנים נבילה זו.

קושיא על דברי האתון דאורייתא

והקשו התלמידים, א"כ מוכרח מזה שכל הסוגיות סוברים כמ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה, כי אם אין שחיטה ונחירתו מתירתו, א"כ למה מתבאר מכמה סוגיות שמליקה נבילה היא, כי אם אמנם מליקה אינה מפקעת מדין נבילה, מ"מ תפקע שם נבילה ממנו מדין נחירה, כי מי גרע מליקה מנחירה בעלמא.

מליקה גרע מנחירה

ותירץ מרן מעכג"ק, אין הכי נמי שמליקה בעוף של קדשים גרע מנחירה, שהרי מבואר שבמליקת קדשים נטרף העוף קודם מליקה ע"י שבירת עצם ומפרקת. וכתבו התוספות שלרבי יוסי אין נחירתה מטהרתה מידי נבילה. ולכן במליקה של קדשים אכן נשארה נבילה גמורה אפילו למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירה

המפרקת נעשית נבילה, ולכן משנשברה
 המפרקת נעשית נבילה. והוא ראייה
 לחילוק מעכ"ג בין מליקת קדשים נבילה
 היא משום דקיי"ל שחיטת העוף מן
 התורה, ומשמע שלמ"ד שחיטת העוף
 מדרבנן היה כשר בשחיטה זו, שהרי עכ"פ
 לא גרע מנחירה. וזה ג"כ ראי ברורה
 לדברי מעכ"ג ק שליט"א.
 (שו"ת משנ"ה ח"ט סי' תכ"ד)

המפרקת נעשית נבילה. ואף כשהחזיר
 סימנין אחורי העוף שכשר בשחיטה, מ"מ
 נבילה היא, שאין שחיטה בצפורן מכשרת,
 והרי שחיטת העוף מן התורה, כמו
 שביארנו בשני של חולין. אלא שמכח
 הלכת סיני היא.

ראיה לבעל קהלות יעקב

מבואר שבמליקה צריך לחתוך עצם

ומי שילמוד במשנה הלכות
 אי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
 אשתדל להתפלל בעדו

מהקדמת שו"ת אש"ה מהר"ם

דברי אלקים חיים

מאת ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת פקודי תשפ"ד

יום ה' - שיעור חומש רש"י

ולא פוקד כי אם על פי כורש (עזרא א:א-ג) ולא היו שם בני לוי, כמו שהעיד עזרא באמרו "ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם" (שם ח:טו) ומן המתעסקים בבנינו היו צידונים וצורים, כמבואר בספר עזרא (ז:ג), ולכן נפלה ביד האויבים. ע"כ.

איש אמונות רב ברכות

והנה בריש דברי המדרש רבה בפרשתן (נ"א א') איתא כך, 'ואלה פקודי המשכן', כך פתח רבי תנחומא בר אבא, (משלי כח:כ) "איש אמונות רב ברכות". אתה מוצא כל מי שהוא נאמן, הקב"ה מביא ברכות על ידיו. מי שאינו נאמן ואין להעשיר, לא ינקה. 'איש אמונות', זה משה, שהוא נאמן של הקב"ה, שנאמר (במדבר יב:ז) "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", הרי איש אמונות רב ברכות, שכל הדברים שהיה גזר עליהם היו מתברכים, לפי שהוא נאמן, ע"כ.

ויש להבין מה השייכות בין 'ואלה פקודי העדות', לבין 'איש אמונות רב ברכות' הנאמר על משה רבינו. ומבאר הילקוט הגרשוני בשם המלבי"ם בספרו ארץ חמדה, דהנה מבואר ברש"י, ששני בתי המקדש נעשו משכנות ונחרבו בשביל עוונותיהם של ישראל. וקשה, שהרי אין ממשכנין את הלזה בדברים שהם כדי חייו. והנה הבתי מקדש הם בודאי כדי חייו של בני ישראל, ואין יתכן שמישכנו אותם בחורבן בית מקדשם.

הטעם שרק המשכן נשאר לנצח ולא שלטו בו הרשעים

בריש פרשתן כתיב (לח:כא-כב) "אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה עבודת הלויים ביד איתמר בן אהרן הכהן. ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה". ופירש"י, 'המשכן משכן' - שני פעמים, רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל.

והספורנו כתב, שהפסוק מספר כאן מעלות זה המשכן, שבשבילם זכתה להיות נצחי ושלא ליפול ביד אויבים. ראשונה, שהיה 'משכן העדות', שהיו בו לוחות העדות. ב', 'אשר פוקד על פי משה'. ג', שהיתה 'עבודת הלויים ביד איתמר', כי אמנם משמרת כל חלקי המשכן ביד איתמר היתה. ד', 'ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה', שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכך שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים.

אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אע"פ ששרתה בו שכינה, נפסדו חלקיו והוצרך לחזק את בדק הבית (מ"ב כב:ה) ונפל בסוף הכל ביד אויבים. ובפרט בית שני שלא היה בו גם אחד מכל אלה התנאים, לא שרתה בו שכינה ונפל ביד אויבים. כי בית המקדש השני לא היה 'משכן העדות', מאחר שלא היו בו לוחות העדות.

לכלותם' - בימי המן, שהעמדתי להם מרדכי ואסתר. 'להפך בריתי אתם' - בימי פרסיים, שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות.

הרי להדיא שבמשך כל שנות הגלות, מעמיד הקב"ה בכל דור ודור צדיקי הדורות, שהם יהיו כדי חייו של כלל ישראל. ולכן שפיר מישכן הקב"ה את שני בתי המקדש בעונותיהם של ישראל.

וזהו כוונת המדרש, 'אלה פקודי המשכן', וכמו שפירש"י, שהקב"ה מישכן שתי בתי המקדש בעונותיהם של ישראל. ואם תקשה, איך יתכן, הרי צריכים להשאיר להלוה כדי חייו. על זה מתרץ המדרש, 'איש אמונות רב ברכות', זה משה רבינו וכל צדיקי הדורות, שהקב"ה מביא ברכות על ידיהם. ונמצא שלמרות החורבן נשאר לבני ישראל כדי חייהם, כי יש להם הצדיקים שבכל דור ודור, שהקב"ה מביא ברכות והשפעות טובות לישראל על ידיהם, ועל ידיהם מתקיימת העולם.

שפוך חמתך אל הגוים

וּפִרְשׁ כ"ק הגה"ק אאמו"ר זי"ע (מגיד משנה פ' שמות), דזהו מה שאומרים בהגדה של פסח, "שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו, כי אכל את יעקב ואת נוחו השמו" (תהלים עט: ז-ו). היינו שיש להקב"ה לשפוך חמתו אל הגוים, שהרי הקב"ה רוצה להשאיר תמיד כדי חייו לכלל ישראל, ולכן שפך חמתו רק על עצים ואבנים של הבתי מקדש, ולא שפך חמתו על הגופים של בני ישראל, וכל שכן שלא שפך חמתו על הצדיקים שהם ה'כדי חייו' של כלל ישראל.

אמנם הגוים אשר לא ידעוך לקחו מאיתנו שתי הכדי חייו - 'כי אכל את יעקב ואת נוחו השמו', היינו שהם גם החריבו הבתי מקדשות, והם גם אוכלים והורגים את בני

אמנם ההלכה הוא, שאם יש להלוה שתי דברים שהם כדי חייו, ממשכנים אותו בדבר אחד, ומשאירים לו הדבר השני. והנה לכלל ישראל יש שתי דברים שהם כדי חייהם, כלומר, שכל ההשפעות מן השמים יורדים על ידם לבני ישראל. ואלו הם, הבית המקדש, והצדיקים.

כמו שאמרו בגמרא (סנהדרין צט:): אפיקורוס כגון מאן, אמר רב יוסף, כגון הני דאמרי מאי אהנו לן רבנן. אמר ליה אב"י, האי מגלה פנים בתורה נמי הוא, דכתיב "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי" (ירמי לג: כה). אמר רב נחמן בר יצחק, הכא נמי שמע מינה, שנאמר "ונשאתי לכל המקום בעבורם" (בראשית יח: כו). ופירש"י, מאי אהני לן - והם אינן יודעין שהעולם מתקיים עליהם. אם לא בריתי יומם ולילה וגו' - שמהנין לעולם ומקיימין אותו, והוא אומר דלא מהני מידי.

הצדיקים הם 'כדי חייו' של כלל ישראל בכל הדורות

ורואים מזה, שהצדיקים הם גם כן כדי חייו של כלל ישראל, כי על ידם מתקיימת העולם, ועל ידם מוחל הקב"ה לעונות הדור, וממילא נשפע להם כל ההשפעות טובות מלמעלה. ולכן שפיר מישכן הקב"ה את שני בתי המקדש בעונותיהם של ישראל, כיון שהשאיר להם כדי חייו, והם הצדיקים שבכל דור ודור.

כמו שנאמר (ויקרא כו: מד) "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפך בריתי אתם כי אני ה' אלקיהם". ופירשו בגמרא (מגילה יא.), 'לא מאסתים' - בימי כשדים, שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה. 'ולא געלתים' - בימי יונים, שהעמדתי להם שמעון הצדיק, וחשמונאי ובניו, ומתתיה כהן גדול.

זוטא פייט). והנה לפי זה יקשה, איך רשאים אנחנו ליהנות מן תענוגי עולם הזה אפילו בשבתות וימים טובים זולת ההכרח לחיות, כיון שהעולם הזה הוא של עשו.

והנה הרב הגדול מהר"ש פרימו תירץ, דהנה כל העולם היה תלוי ועומד עד ששה בסיון - אם יקבלו את התורה מוטב, ואם לאו יחזיר את העולם לתוהו ובוהו (שבת פח.). והנה בהגיע העת החזיר השי"ת את התורה אל כל האומות ולא רצו לקבלה, ולא נשאר זולת ישראל (ע"ז ב:), ואילו לא היו ישראל רוצים לקבלה היה נחרב העולם.

א"כ היה העולם בסכנה גדולה, וישראל הצילו את העולם מחורבנו. וקיי"ל המציל מזוטו של ים ומשלוליתו של נהר אע"פ שהוא של חבירו, לעצמו הציל כיון שהיה הדבר בסכנה (כ"מ כד.). על כן כיון שישראל הצילו את העולם שהיה בסכנה, לעצמם הצילו, וגם עולם הזה שלנו הוא. ואדרבה - כל מה שהאומות נהנים מן עולם הזה, גזילה הוא בידם.

וזהו מה שאמרו (פסחים סח:): הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא, ע"כ. וקנינו את כל עולם הזה ג"כ ע"י קבלת התורה שהצלנו את העולם מן הסכנה המופלגת. על כן לזכר זה בעינן לכם להתענג בתענוגי עולם הזה ג"כ.

ועפ"ז אפשר לבאר מה שאמרו בגמרא (מגילה ז:), אמר רבא, מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי^א. והיינו שבפורים צריכים להשיג שכל

ישראל, ואפילו את הצדיקים שבהם, ולכן שפוך חמתך עליהם.

הטעם שאחשורוש קיים רצון מרדכי הצדיק

והנה היות שכל העולם אינו מתקיים רק על ידי הצדיקים, לכן אפילו אומות העולם צריכים להיות משועבדים להצדיקים ולעשות רצונם, מאחר שכל חיותם וקיומם הוא רק על ידיהם.

ובמו שכתב הקדושת לוי, שהטעם שאחשורוש קיים רצון מרדכי הצדיק בשלימות - להרוג את כל העמלקים ולהשאיר בחיים את בני ישראל, מפני שבאמת כבר היה צריך אחשורוש למות ע"י בגתן ותרש שכבר הכניסו סם למאכלו, ורק ע"י מרדכי הצדיק ניצל מידם ונשאר בחיים. ולכן הרגיש שהוא מחוייב להיות משועבד למרדכי הצדיק ולקיים כל דבריו, מאחר שכל חיותו הוא רק על ידו.

ומטעם זה גופא צריכים כל אומות העולם ומושליהם ומלכיהם להיות משועבדים לצדיקי הדורות, מאחר שכל קיומם וחיותם וכל קיום העולם הוא רק ע"י הצדיקים, וכמו ששנינו (אבות פ"ה מ"א) וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

כל החיות והקיום של אומות העולם

הוא דייקא ע"י בני ישראל

ועל דרך זה כתב הבני יששכר (מאמרי השבתות ז:יז), דהנה יעקב ועשו חלקו את נחלת עולם הזה ועולם הבא, ונטל עשו לחלקו עולם הזה ויעקב עולם הבא (תדכ"א

^א מסופר שפעם אחת ב'עיצומו של יום' הפורים, הגדיש הפורים רב' את הסאה ופגע מאד בכבוד התורה, ודיבר בחריפות נגד הגה"ק רבי שמעון סופר זצוק"ל. למחרת באסרו חג דפורים תפס את עצמו, ובא לבקש מחילה מהגה"ק, והתנצל שהיה שתוי ושיכור.

חס לי מלהקפיד - נענה אליו הגה"ק, באמת אין בלבי שום קפיда עליך, אלא שיש לחקור, הלוא

ובאמת יש להבין איך יתכן כזאת שהזדונות יהיו נהפכות לזכויות. ושמעתי פעם ביאור על כך בדרך צחות מהרה"ק מקלויזנבורג זצוק"ל עפ"מ שאמרו בגמרא (קידושין כ.), בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, אדם נושא ונותן בפירות שביעית, לסוף מוכר את מטלטליו. לא הרגיש, לסוף מוכר את שדותיו. לא באת לידו עד שמוכר את ביתו. מקשה הגמרא, למה בתחילה אמר, לא הרגיש, ובסוף הוא אומר, לא באת לידו. ומשני, כדרכ הונא, דאמר רב הונא, כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, הותרה לו. הותרה לו סלקא דעתך? אלא נעשית לו כהיתר.

ופירש"י, לא הרגיש פירושו, שכשכבא עליו הפורענות, נכנס בו הרהור תשובה לחזור בו מחמת זה מהעבירה שבידו, אך הוא לא שם לבו להרהור תשובה שנתעורר בו. משא"כ לא באת לידו פירושו, שכלל לא בא לידו הרהור תשובה לחזור בו מהעבירה מפני הפורענות שבא לידו. ולכן הדבר פשוט שיבוא עליו עוד פורענות ח"ו, כיון שלא נתעורר בתשובה בפורענות הקודמת שבאה עליו.

ורואים מזה, שכשהאדם נעשה רגיל בעבירות רח"ל, לא שייך אצלו כל ענין

קיום העולם הוא רק ע"י בני ישראל, ובפרט ע"י הצדיקים. וכשמתבוננים היטב בזה רואים, שבאמת שגם קיומם וחיותם של הרשעי אומות העולם כהמן הרשע וסיעתו - הכל הוא ע"י הצדיקים. ואם כן מהו החילוק בין ארור המן לברוך מרדכי, הרי כל בני העולם ואפילו הרשעים גמורים מתקיימים ולוקחים חיותם ממקום אחד, בזכות הצדיקים שבכל דור ודור. ולולי מרדכי הצדיק, לא היה שום קיום וחיות להמן הרשע.

הטעם שפורים גדול יותר מיום הכיפורים

והנה ידוע מה שאיתא בתיקוני זוהר (תיקון כ"א) שיום כיפורים הוא יום כ"פורים, כמו פורים. ופירש הרה"ק מרוז"ן זצוק"ל, שרואים מזה שפורים גדול עוד יותר מיום הכיפורים, כי מי נתלה במי, קטן נתלה בגדול (תענית ז, ב"ב יב.).

והטעם שפורים גדול יותר מיום הכיפורים, כי ביום הכיפורים עושים תשובה מיראה, ונמצא שהזדונות נעשו לו שגגות, ועדיין נצרך לכפרה על השגגות. משא"כ בפורים שעושים תשובה מאהבה, מאהבת וחייבת הנס, אזי נעשה הזדונות זכויות (וימא פו:). ונמצא שלא רק שאינו נצרך עוד לכפרה, רק אדרבה, זכויותיו התרבו ע"י הזדונות שעשה בראשונה.

אמרי אינשי "וואס פאר א ניכטער ליגט אויפ'ן לונג, ליגט פאר א שיכור אויפ'ן צונג" - מה שנמצא על אדם פיקח על ריאתו, מונח לו לשיכור על לשונו. ולכן היה ראוי לי להקפיד עליך, כי התגלה סתרי לבך שבאמת יש ברצונך לחרפני גם במשך כל השנה כולה, ולכן עתה בפורים כשהיית שיכור, עלו הדיבורים על לשונך.

אך לכאורה קשה, דאם כן מהו כל הטורח הזה שאנו טורחים בבדיקת הריאה - הקצבים מכניסים ממזנס לספק, השוחטים טורחים ויגעים למגע הסירכות, הרבנים עמלים למצוא צד היתר ולהקל בהפסד מרובה. וכל כך למה, והרי ישנה דרך ישרה ונוחה לבדוק את הריאה, ממש סמוך לשחיטה ישקו את הבהמה יין, וכל מה שעל הריאה יעלה על הלשון, כמאמר העולם הנ"ל, "וואס פאר א ניכטער ליגט אויפ'ן לונג, ליגט פאר א שיכור אויפ'ן צונג".

רק מוכרחים לומר, שמאמר העולם אמור רק על אדם ולא על בהמה ... ולכן אין מוכרח שמה שדברת כנגדי כשהיית שיכור, מונח על ריאתך כל השנה, כי הכלל אמור רק באדם ולא בבהמה ...

ט:ו). וביותר מכך מבואר בספה"ק, שעצם הרע הוא כסא והכנה אל הטוב, כי דייקא ע"י שרואים גנותם ורעתם המאוסה של הרשעים, מתעוררים להיות צדיק.

ולבן בפורים כשנכנס יין יוצא סוד זה, שאי אפשר להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי, מאחר שהקיום והחיות של כל הנבראים הוא ע"י הקדושה, ואין שום רע גמור בעולם, רק כל רע הוא הכנה וכסא אל הטוב.

תכלית בריאת היצור הוא כדי שיתגברו עליו ולא כדי שישמעו לקולו ח"ו

ובמו כן היצר הרע הוא באמת כולו טוב, שהרי הוא מלאך מן השמים, רק זה גופא הוא שליחותו לפתות את האדם לרע, והאדם יצטרך להתגבר עליו ולהתקוטט עמו, וכך יוכל שכרו מן השמים כהנה וכהנה.

ובמו שמצינו אצל יעקב אבינו בפרשת וישלח, כשהתקוטט עם מלאך והתגבר עליו. וכמו שנאמר (בראשית לב:כה-כט) "ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר. וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו. ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב. ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל".

ופירש"י, שמלאך זה היה שרו של עשו, ועל מה שאמר לו שאינו יכול לברכו כי עלה השחר, פירש"י, כי עלה השחר - וצריך אני לומר שירה ביום. והדבר טעון ביאור גדול, וכי למה דייקא עתה הגיע זמנו לומר שירה ביום, הלוא מיום שנברא לא הגיע זמנו לומר שירה, ודוקא עכשיו כשיעקב נצחו הגיע זמנו לומר שירה.²

ההרגשה. והנה דייקא על הפעם השניה שהאדם עובר את העבירה, אומרת הגמרא שנעשית לו כהיתר. ומשמע מזה, שבפעם השלישית זה כבר לא רק נראית לו כהיתר, רק זה כבר נראה לו כהנהגה טובה, ומהפעם הרביעית והלאה זה כבר נראה לו כמצוה גמורה ... ולכן כשעושה עליהם תשובה מאהבה, הזדונות נהפכים לו לזכויות, כיון שבשעת העבירה חשב שהוא עסוק עתה בזכויות ...

הטעם שיש להתבסס עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי

עוד אפשר לבאר מאמר רבא, מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי (מגילה ז:). כי באמת לא רק שגם הרשעים יש להם חיות וקיום רק ע"י הצדיקים, רק ביותר מזה, דייקא ע"י הרשעים מתעוררים בני ישראל לעסוק ביותר במצוות ומעשים טובים.

ובמו שאמרו בגמרא (שם יד.), גדולה הסרת טבעת של אחשוורוש להמן, יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירו למוטב, ואילו הסרת הטבעת החזירתן למוטב. וכשמתבוננים בזה אין יודעים מי גדול יותר - ברוך מרדכי או ארור המן, שהרי להמן היה כח יותר גדול מכל הנביאים והנביאות לעורר את ישראל לתשובה.

עוד יש לבאר כעין מה שנתבאר, דהנה מבואר בספה"ק, שלא יתכן בעולם רע גמור, כי כל עצם קיומו וחיותו של הרע, הוא ע"י הניצוצות הקדושים הטמונים בכל דבר שבעולם, שעל ידם יש חיות לכל הנבראים. כמו שנאמר "ואתה מחיה את כולם" (נחמ"י

² יש ביאור נפלא בזה ע"פ מעשה שהיה. פעם אחת הגיע חסיד להרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע,

כאשר הוא מפתח לאדם ולא יכול לו, ונתערור מזה נחת רוח ליוצרנו, אז מגיע היצר לתכלית בריאתו ושליחותו.

ולבן לא אמר עדיין המלאך הזה שירה מיום שנברא, מאחר שעוד לא היה אדם שכבשו לגמרי כמו יעקב אבינו שלימו דאבהן, שנלחם בפועל עם שרו של עשו. ומסתמא לא היתה האביקה בדרך פשוט כדרך שנלחמים בעלי מלחמות, רק בודאי היתה המלחמה ברוחניות, ששרו של עשו רצה לבלבל מחשבתו של יעקב אבינו, מי יודע באיזה חקירות עצומות ורשתו אשר טמן לו (עי' תהלים ל:ח).

וזהו שכתוב 'וירא כי לא יכול לו', שאבינו יעקב התגבר בקדושתו נגדו, עד שנגע בכף יריכו. לכן אחרי שראה השטן הבריאה הנבחרת - יעקב איש תם כי לא יכול לו, אמר 'שלחני כי עלה השחר' והגיע זמני לומר שירה, כי דוקא עבור אדם כמותך נבראתי,

ומביא הרה"ק מקוזניץ זי"ע בספרו עבודת ישראל בשם חכם אחד ביאור נפלא בזה. דהנה כל מלאך אינו אומר שירה וזמרה להבורא יתברך שמו, רק על החדש שבראו לעשות רצונו יתברך. ולמשל מלאך מיכאל, כשפועל רצונו יתברך שמו ומלמד זכות על ישראל ומגביר החסדים אשר לזה התכלית נברא, אז אומר שירה, וכן כל המלאכים.

והנה שרו של עשו הוא הס"ם הוא היצר הרע הוא השטן, שנברא להסית האדם ולהסירו מדעת יוצרו - כי לכן נברא. אמנם אע"ג שלכן נברא, אין חפץ המלאך הזה באמת שישמע האדם לקולו לעשות הרע, רק הוא מחוייב לעשות פעולתו ולהדיחו, והאדם יתחזק וילחום כנגדו ויכבוש אותו, וזה תכלית בריאתו.

והגם שמפתח את האדם תמיד לחטא, מ"מ אין חפצו ברשעים המקשיבים לקולו. ואדרבה, אימתי נעשה פעולתו באמת?

וסיפר לו את גודל מצוקתו בממון. וכתב לו הרה"ק מכתב לרב פלוני מחסידיו, שהוא מצווה עליו ללכת עם האיש הזה לקבץ נדבות עבורו.

כשהגיע החסיד להרב עם המכתב שכתב לו רבו, מיאן הרב לבזות את עצמו לקבץ נדבות, ושאל את העני, כמה אתה חושב שתוכל להרויח ע"י פעולה זו. וענה העני, שלש מאות רייניש. נתן לו הרב סכום זה, ואמר לו קח לך סכום זה, ובלבד שתפטור אותי מהשליחות. העני לא הסכים, והוכיח אותו, שהרבי לא כתב עצה זו, רק צוה שתלך אתי לקבץ נדבות. אך הרב לא קיבל את דבריו, ואמר לו שהוא חושש לביטול תורה ועבודה ואינו יכול לקיים את השליחות כפשוטו, רק עכ"פ הוא יכול לתת לו סכום הנ"ל.

חזר העני להרה"ק וסיפר לו את הכל, שהרב סילקו שאינו יכול לעשות מבוקשתו, כי הוא צריך ללכת ללמוד תוה"ק. הדברי חיים לא ענה לו על אתר ולא מידי. אולם בהזדמנות הבאה, כשהגיע אותו רב להדברי חיים על שבת, קיבלו בקבלת פנים קרה מאד, ולא נתן לו שיריים במשך כל השבת. הרב עצמו לא ידע מה חטאו ומה אשמתו, וכבר חשב בלבו לילך לחפש עבורו רבי חדש.

במוצאי שבת כשנכנס אותו רב אל הקודש פנימה, אמר לו הרבי, בזכותך זכיתי להבין את דברי המדרש. הנה אמרו חז"ל (ב"ר ע"ז ג') שהמלאך שהתאבק עם יעקב היה שרו של עשו. ולא הבנתי כל השנים, מי גילה להם רז זה, הרי בקרא לא מצינו רמז לכך. אך על ידך הוברר לי הדבר, דהנה במשך כל הלילה היה זמן רב להמלאך להתקוטט עם יעקב. אך מכיון שביקשו יעקב אבינו שיעשה לו טובה ויברכו, מיד נענה שהוא צריך לומר שירה ואינו יכול. ומה הסיקו חז"ל דבדואי שרו של עשו היה, כי דוקא בעת הזאת שצריך לעשות טובה ליהודי, הוא רץ לעשות מצוות ה' ולומר שירה ... כמובן שהרב הבין מיד כוונת רבו, והבין למפרע למה היה ברוגז עליו במשך כל השבת.

לשמים והתפאר, הנה הכשלתי כעת את יעקב, והוא רימה את לבן. השיבוהו, יעקב אבינו קיים עם כל אותם הלבנים והעטופים את מצוות ציצית ותפילין, כדאיתא בזה"ק, העטופים הוא ציצית, והקשורים הוא תפילין, שיעקב אבינו כוון בהם את מצוות ציצית ותפילין, ונמצא שלא יכל היצר לאבות. ע"כ.

עפ"ז אפשר לומר, דלאחר מכן ירד היצר שוב להסית את יעקב ע"י שילחם אתו מלחמה של ממש, פנים מול פנים, וחשב שהפעם כבר יוכל לו. אך לבסוף ראה שגם בפעם הזאת לא יכול לו, ולכן אמר לו (בראשית לב: כט) "לא יעקב יאמר עוד שמך", המורה על דרגה פחותה מהמלאכים, "כי אם ישראל", שמחיצתם לפנים ממלאכי השרת. ולכן דייקא עתה הגיע זמנו לומר שירה, כי לתכלית זה נברא היצר, שיתגברו עליו בכל האופנים ממש.

וזהו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שהרי גם היצר הרע והרשעים, כל תכלית בריאתם הוא לטובה, שעל ידם יוכלו הצדיקים לעלות מעלות רמות ונפלאות. וכמו שמובא, ש'המן' ראשי תיבות 'מה' נשתנה הלילה', והיינו שעל ידו נתגדל הנס של פסח כשנתלה המן הרשע בט"ז ניסן, וכיוצא בזה כל הרשעים יש בהם תכלית טוב.

יעזור השי"ת, שנזכה לכל ההשפעות טובות ברוחניות ובגשמיות, בנים ובני בנים עוסקים בתורה, שמחת החיים, שידוכים טובים, ושנזכה בקרוב לבנין בית המקדש וביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

וברוך ה' שפעלתי פעולתי, ולא הייתי יכול לך, לכן אני חפץ לומר שירה דוקא כעת. ע"כ.

היצה"ד הודה שהצדיקים מחיצתם לפנים ממלאכי השרת

עוד אפשר לבאר למה דוקא עתה הגיע זמנו של שרו של עשו לומר שירה, עפ"מ שאמר זקני הרה"ק רבי הענין מאלכסנדר זי"ע בדרך צחות, שהאבות הקדושים לא היה להם יצר הרע, כי כשבא היצה"ר לאברהם אבינו להסיתו לדבר עבירה, לא היה לו לאברהם זמן עבירו, שכן טרוד היה כל הזמן בהכנסת אורחים. בא היצר לשמים ואמר, אין לי עסק עם אברהם. השיבוהו, המתן עד שיוולד בנו יצחק, אולי תצליח לפתותו.

בשנולד יצחק בא אליו היצר כדי להסיתו לדבר עבירה, אמנם יצחק אבינו שכל כולו גבורה ופחד, השליכו ממנו כמה מאות פרסה. שוב בא היצר לשמים ואמר אין לי עסק עם יצחק. השיבוהו, המתן עד שיוולד בנו יעקב, אולי תוכל לו.

בשנולד יעקב בא אליו היצר והסיתו שיקנה מעשו את הבכורה, ואכן קנה יעקב את הבכורה. עלה היצר בשמחה לשמים ואמר, הנה הכשלתי את יעקב, שכן הונה את עשו. השיבוהו, וכי עבירה היא זו, והלא מצוה גדולה וחשובה שאין לשער עשה בזאת, שכן רצוי הוא הדבר בפני הקב"ה שהעיד בעצמו 'בני בכורי ישראל' (שמות ד: כב).

חזר היצר ליעקב והסיתו לרמות את לבן הארמי, עם העקודים והנקודים העטופים והקשורים. ולאחר מעשה עלה היצר בשמחה

ליל שב"ק

וגו' ותכל כל עבודת המשכן" (לח: ח, לט: לב). כל סדר עשיית העבודה, התחלת העבודה

כיוור של מים לרחצה ואח"כ עבודת האש וייעש את הכיוור וגו' במראות הצובאות

בלעם - 'בל עם', פי' שלא יהיה עצל לעבירה כ"א זריו ומחומם. וכן נמי בלעם גרם זנות לעם ישראל.

וזה י"ל "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים" (דברים כה: יז). כשהייתם במעלה גדולה, אך 'קרך בדרך', פי' בדרך הידוע הישר הקר אותך, וציין נאולי צ"ל וצינן] אותך להתעצל ברפיון ידים מן התורה. ע"ד זה "ויזנב בך כל הנחשלים" (שם: יח) כ"א אם הצדיקים מתעצלים חלילה, יש לו כח יותר על החלושים ותלויים בהצדיקים. "ואתה עיף ויגע וגו'", כי השליך עליו עצלות. "ולא ירא אלקים", כי אם אדם בא ליטהר מסייעין לו, משמע הכל גם היצה"ר ראוי שיסייע.

ע"כ אמר "והיה בהניח ה' לך מכל אויבך מסביב" (שם: יט), הוא יצה"ר המחמם זה בא מסביב. כי עבירות לא שכיחות ליגמר כ"א ע"ד אדם עוד ולא בעצמו, משא"כ עצלות הוא בתוך האדם עצמו ואין צריך לדבר אחר. וזה אומרו 'מסביב', פי' כשתהיה צדיק תמחה את זכר עמלק מתחת השמים וכו' (זכרון זאת ס').

בינה לעתים: הכל בידי שמים חוץ מצנים ופחים, חוץ מיר"ש

והנה כתב בספר בינה לעתים (דרוש א' ד"ה הבחינה השנית) ליישב מה שהקשו התוס' (כתובות ל.) ד"א ר' חנינא הכל בידי שמים חוץ מיר"ש, והא אמרין הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים, שנא' (משלי כב: ה) "צנים פחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם", עיי"ש. ותירץ דשני המאמרים עולים למכוון אחד, דצנים היינו לשון צינה וקריירות, ופחים הוא חום והתלהבות. ובזה תלוי כל מדות אדם והנהגתו בקיום המצוות, כי מהראוי שיהא הקריירות שולטת בדבר עבירה, וחום והתלהבות לדבר מצוה, וזהו יראת שמים.

אבל אם הוא קר ועצל לדבר מצוה, ומאידך

היתה כיוור מבחון, ואח"כ הכל היתה אש - אש המזבח, אש העולה, אש המנורה, אש הקטורת. ואפי' על השלחן הקטירו הלבונה, משא"כ הכניסה היתה ע"י מים - הכיור וכנו. ויש להסביר הענין בדרך העבודה.

הרבי מלובלין: הוי כל צמא לכו למים הלוא כה דברי כאש

והנה נקדים דברות קודש של הרבי הקדוש החוזה מלובלין ז"ע עה"פ "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו'" (דברים כה: יז). דהנה שמעתי בשם הרבי איש האלקים ר' דוב מעזריטשער שאמר, כתיב "הוי כל צמא לכו למים" (ישעי' נה: א), נקרא התורה מים. ופעם כתיב "הלוא כה דברי כאש" (ירמ' כג: כט). כי יש שני יצרים - האחד הוא מחמם את האדם לעבירה, והאחד הוא מקרר ומשליך עצלות על האדם מלקיים המצות.

והנה איתא (קידושין ל:) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין. ע"כ ליצר הרע המחמם כתיב 'הוי כל צמא לכו למים', ועל המקרר כתיב 'כה דברי כאש', עכ"ל. והנה ודאי לחמם הוא להמון תורה, כי זה מצוי כל זמן שלא נמחה עמלק, וכדבעינן למימר לקמן.

תולדות יעקב יוסף: קליפת עמלק עצלות בעבודת השי"ת

והנה ראיתי בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף, שמדקדק תמיד שיהיו שייכים כל המצוות בכל זמן ובכל אדם, כי הוא עולם קטן. והאיק שייך מצות מחיית זרעו של עמלק בכל אדם. וכן מענין בלעם, הלוא התורה היא תמידית. וי"ל כי היצה"ר הגורם עצלות ומקרר נקרא 'עמלק' - 'עם' לשון גחלים עוממות. ע"ד זה 'לק', כי יורד ומסית עולה ומסטין וכו', ע"כ כתיב 'ויבא עמלק וגו' ברפידים" (שמות יז: ח) - ברפיון ידים מהתורה (מכילתא דר' ישמעאל פ' בשלח א'). והשני נקרא

השבת כל העת עד רעוא דרעיון' (פני שבת ע"פ פ' תרומה תשנ"ה ר"ה עשו ל').

וביתר שאת כאשר ראיתי (בס' מלוה מלכה לידיו"ג הגה"צ אבדק"ק בערוזאן שליט"א בשם ס' רב שלום עמ' כ"א) שמעתי מהרה"ג הצדיק המפורסם מוה"ר א"ז זצ"ל, האדמו"ר מסקולעני שאמר פעם במוצש"ק על מאמרם ז"ל (שבת קיט:) חמין במוצאי שבת מלוגמא, דהיינו שרואים הרבה אנשים מתלהבים באש להבת שלהבת ייה ברשפי אש קדושת השבת. אבל זה לא די, רק צריך לראות שגם אחר השבת ישאר החמימות וההתלהבות. וזהו חמין במוצאי שבת, שגם כשיצא השבת יקח עמו החמימות וההתלהבות לעבודת השי"ת, ודפח"ח.

ובזה מושפע כח של מחיית עמלק, שכחו היא 'אשר קרן בדרך' - עצלות בעבודת השי"ת כנ"ל. 'ואתה עיף ויגע וגו'', כי השליך עליו עצלות. ושבת פנוי' להתבונן ביחד על שנים ביחד. וזהו, דקודם כניסתו לביהמ"ק משכן השי"ת יש כיור וכנו ומים לרחצה, ע"כ ליצר הרע המחמם כתיב 'הוי כל צמא לכו למים'. ואח"כ כל עבודת הקודש הוא מכח אש, 'הלוא כה דברי כאש', ועל המקרר כתיב 'כה דברי כאש'.

השי"ת יעזור להיושע במדת הרחמים, וכמו שמתפללים עשה למען באי באש ובמים על קידוש שמך - בבי' הבחינות הנ"ל, ונזכה לישועה ולרווחה בני חיי אריכי ומוזוני ריחי ושדיוכים טובים נאה ומתקבל מתוך רחמים וחסדים, ובקרב נינושע בתשועת עולמים בביאת משיח צדקנו בב"א.

מתאווה ורץ בהתלהבות לדבר עבירה, אזי לא יוכל לטעון שטבעו גרם לו לחטוא, דהא חזינון שלדבר מצוה אין טבעו חם. אלא מוכח שאין בו יראת שמים ויצרו שולט בו, עיי"ש.

והנה שמעתי ממחותני כ"ק מרן אדמו"ר מסקווירא שליט"א בשם אביו מרן אדמו"ר הקדוש זי"ע עהג"מ (שבת קה:) שכך אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך. וביאר הענין מה זה 'כך'. אלא שיהיה עומד במצב שהוא ולא יתעלה, דהיינו כמו אתמול, ומזה לבד שאינו מתעלה, כבר יש לו ירידה. ובזה יש לומר, מליצה 'אוי לאזנים שכך שומעות' (דב"ר פ' דברים כ"ב), אבל אשרי הע"ם בגשמיות שככה לו.

מטבע של אש מבטל אש של עמלק

וזהו כוונה שנתקשה משה רבינו, דאם הדל לא ירבה א"כ נשאר באותו מקום, הרי זה כבר ירידה גדולה. ועל זה הראה לו הקב"ה מטבע של אש, בזה שמתלהב בהמצוה שזה העלייה הכי גדולה שיש. וזהו בחינת שבת שקלים, שמכח קדושת השבת מקבל כח הגדול הזה, שיהיה מטבע של אש החמימות.

קדושת שבת מבטל קליפת עמלק

ובחז"ל אי' (יומא כא., חגיגה כו.: מנחות כט.) עה"פ 'לחם חם ביום הלקחו' (ש"א כא:ז) רמז על הנס הגדול ביום השבת. כ"ק אדמו"ר הגה"ק הפני מנחם זי"ע אמר בשם כ"ק אאז"ל מביא מהשפת אמת (פ' אמור תרמ"ג ד"ה בפרשת לחם הפנים סילוקו כסידורו) 'לחם חם ביום הלקחו' הרמז לחמימות לעניני יהדות, שכפי החמימות כן ראו חום בלחם הפנים ביום הלקחו. הרמז על חמימות יום

סעודת עתיקא קדישא

שליחות היתה מחמת ענוות רוחו שלא יפגע באהרן הכהן שהי' גדול ממנו, וכמו שאמרו במדרש (ויק"ר א' ה') 'באהל מועד', עמד לו [משה] מן הצד, א"ל הקב"ה עד מתי אתה משפיל עצמך, אין השעה מצפה אלא לך.

ולבן הדגישה כאן התורה את שפלותו של משה, כי שפלות זו היתה כלפי אהרן אחיו שלא התרעם על שעברה אליו הכהונה. שהי' משה רבינו היה שוה אל אהרן אחיו, וכמו שהביא רש"י דברי חז"ל (שמות ו:טו) שלכך יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולין כאחד. וגם כלפיו השפיל משה עצמו, ולא התרעם שעברה אליו הכהונה.

ולכך אף שהיה משה עניו ושפל ברח"ק אף בפני קטני הקטנים, כמו שאמרה תורה שהיה עניו 'מכל האדם' (במדבר יב:ג), מ"מ פסגת הדרגה הגבוהה בענותנותו היתה במה שהשפיל עצמו גם בעיני אהרן אחיו השוה אליו.

ומזה ילמוד כל אחד לעצמו דרכי שלום, ולכבד קודם הכהן ואח"כ הלוי ואח"כ הישראל. וזה הכוונה 'ויביאו המשכן אל משה', והבין מיד שלא יהי' הכהן שזה היתה זמן הקמתו, וממילא מזה לומדים הסדר.

"ויביאו את המשכן אל משה" (לט:לג). איתא במדרש (תנחומא פ' פקודי סי' י') ילמדנו רבינו, כמה דברים מתוקנים מפני דרכי שלום. כך שנו רבותינו, אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום – כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום וכו'.

אולי הכוונה בזה, כדאי' באור החיים הקדוש (ויקרא ט:א) ואולי נראה עוד כי הצער שיגיד הכתוב הוא של משה המוזכר בכתוב, כי ראה גדולתו וגדולת זרעו ביד אהרן ובניו, וצא ולמד צער הקנאה מדבר טוב מה עושה ממעשה בניו של שמעון הצדיק (מנחות קט:), וישתנה מה שלפניו שהיתה לו ולזרעו אחריו. ולצד שהפציר בשליחות פרעה חרה אפו בו ביום ההוא ועזבו מהיות כהן לעולם. וכשהגיע יום הפקידה נצטער על אשר פרח ממנו עוד תפארת כהונת עולם. והגם כי עצם מאוד בצדקות ובענוה, הלוא כל לב חי מרגיש, ובפרט בדבר מצוה יקרת הערך ומופלאה כזאת. ואולי כי צער זה רמזו הכתוב בפסוק (ז:א) 'ויהי ביום כלות משה' שהוא עצמו יום זה, ומיתת נדב ואביהוא רמז כאן בפסוק 'ויהי ביום השמיני'.

והנה כל הסיבה שמשה רבינו הפציר

סעודת רעוד"ר

הגדול אם הוא צדיק או לא. בציץ היו אותיות השם הקדוש בולטות, ואם האדם העומד מול הכהן היה צדיק, היו אותיות הזהב מאירות על פניו, והכה"ג ראה את השם הקדוש מאיר בפניו. ואם האותיות לא האירו בפניו, ידע הכה"ג שהוא עז פנים, וצריך לבקש רחמים עליו שישוב בתשובה.

הסתכלו על הציץ, היה נשבר לבם והתעוררו לשוב ולהתבונן במעשיהם

"ויעש את ציץ גו" נזר הקדש זהב טהור וגו'" (לט:ל). איתא בזה"ק (פ' ויקהל ריז:) כי הטעם שנקרא ציץ הוא מלשון הסתכלות, כי כל אדם שהסתכל בציץ היה ניכר להכהן

ויאמר לו הרה"ק שטעם הדבר הוא לפי שהחילוק בין מתנגד למי שמתנהג בדרך החסידות הוא כך, שהמתנגד כשעושה דבר מצוה יודע בעצמו שעשה מצוה ומניח מצוה זו בתיק המצוות שלו. וכשנכשל ח"ו בעבירה, יודע בנפשו שחטא ומניח עבירה זו בתיק העבירות. אבל מי שמתנהג בדרכי החסידות דומה לו בכל עת ורגע שח"ו עבר על רצון השי"ת. ואף כשעושה איזה מצוה, חושש שמא לא היה באופן הראוי, כי אולי היתה לו איזו פניה בעת עשייתה.

נזהרים בסעודת ראש חודש

והנה זהו בחי' סעודת ראש חודש, שהרי אמרו חז"ל (שבועות ב.) שעירי ראשי חדשים מכפרים על שאין בהם ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. שהוא ענין תשובה על אותן העונות שאין האדם מכיר בהם, ואין לו ידיעה בתחילה ובסוף שהוא חטא, שהרי חושב שעושה מצוה, וזאת הוא בחי' תשובה של ראש חודש.

ונודע (ברכות נה., חגיגה כז., מנחות צז.) שעכשיו שלחנו של אדם מכפר. א"כ סעודת ר"ח שהוא ענין תשובה לחקור ולשוב על ענינים שאין להם ידיעה שזהו חטא, אינו ראוי רק לחסידים שהם במדריגה זו, ולכן אין המתנגדים נזהרים בסעודת ראש חודש כמו החסידים. הוטבו הדברים בעיני אותו גדול ומינו אז הקפיד על סעודת ר"ח, ומדי חודש בחדשו בעת הסעודה היה מזכיר את הדברי תורה הלזו ששמע מפי הסבא קדישא זי"ע (הובא בס' מצמיח ישועות מאמר י"ב).

עיקר סעודת ראש חודש לעשות חשבון הנפש

והנה העיקר מזה לעשות חשבון הנפש, וכלי זה הרי לא התחיל העבודה. וז"ל בעל מסילת ישרים (פרק ב') במעלת חשבון הנפש שכותב, הנה ענין הזהירות הוא שיהיה האדם נזהר

ובהמשך (ריח:) מבאר מה שאחז"ל (זבחים פח:) שהציץ היה מכפר על עזי פנים, כי כל עזי המצח שהיו בישראל, כאשר הסתכלו על הציץ, היה נשבר לבם, והתעוררו לשוב ולהתבונן במעשיהם, כי הציץ היה מעשה ניסים, שכל המסתכל בו היה בוש במעשיו. מאחר ואותיות השם הקדוש היו חקוקות על הציץ, מאירות בולטות ונוצצות, ומי שהסתכל עליהן, פניו נפלו מאימה ופחד, ולבו היה נשבר. באופן זה היה הציץ מכפר על העזי פנים, מאחר שהוא גרם להם לשבור את לבם ולהכנע לפניו קונם.

כשנסתכל בפרשת הציץ נתבייש ונשבור לבנו לפניו ית'

בשפתי צדיק (פ' ויקהל אות י"ז) כותב, כיום, כאשר אין לנו את ציץ הקודש בפועל ממש, נכלל הכל בתורה הקדושה, כאשר נסתכל בפרשת הציץ בתורה, נתבייש ונשבור לבנו לפניו ית'. שכל עניני ביהמ"ק נכלל בתורה"ק, כמ"ש חז"ל (מנחות קי.) העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, כן הוא בכל הענינים (מס' יגד"ת).

וידועים דברי הרה"ק המאור עינים החילוק בין ציץ לציצית, דציץ הוא למי שדבוק בהשי"ת כל רגע על מצחו תמיד, משא"כ ציצית הוא 'למען תזכרו' שיזכור שיש השי"ת בעולם.

ושמעתי בשם הקדוש עליון הרבי מראדושיץ זי"ע, שפעם בעת שישב עם חסידיו בסעודת ראש חודש, בא לפניו מתנגד גדול אחד וישאל אותו הרה"ק הנ"ל שיבאר לו טעם הדבר שמתנגדים אינם נזהרים בהלכה מפורשת בשו"ע (או"ח סי' תי"ט) שמצוה להרבות בסעודת ר"ח, שהוא ענין שהחסידים נזהרים בזה. וידום המתנגד ולא ידע מה להשיב.

התלמידים לרשב"י שנהנו מסעודתו של אותו רשע. ובספר תהלה לדוד לזה"ק ובמגיד משנה מאריך בזה ג"כ הכוונה, שסעודת אחשוורוש שעשה חשבון שכבר עברו שבעים שנה ולא נבנה המקדש כהבטחת הנבואה. והרי אין הקב"ה חוזר מטובה לרע, וממילא עשה סעודה והיה בטוח שכבר לא יהיה גאולה לבני ישראל. וזה היתה החטא, שנהנו מסעודת יאוש הגאולה.

ובמו שמצינו עפ"מ"ש הרמב"ן בפ' שלח (במדבר יד: יז) שלכן לא הזכיר מרע"ה בתפלתו במרגלים זכות אבות, מפני שמאסו הארץ שחיבב האבות ע"ש. [אמנם עיין פי' מרדכי על המדרש עקב מביא ראי' שמשה רבינו גם במרגלים הזכיר אבות, עיי"ש]. אבל על זמן מרדכי ואסתר התפלל משה רבינו, וזכינו להגאולה לבית שני.

והאמת יש להתבונן ולבקש הגאולה שנזכה לעשות שם מן הזוכים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון לריח ניחוח להשי"ת עוד האי שתא, ונזכה "בנערינו ובקנינינו נלך" (שמות י: ט) וכימי צאתנו מארץ מצרים אראנו נפלאות (עי' מיכה ז: טו) בברכת בנים חיים וקיימים, וחיי אריכי ומוזוני רויחי, ונזכה לביאת משיח צדקנו בב"א.

במעשיו ובעניניו, כלומר מתבונן ומפקח על מעשיו ודרכיו האם טובים הם אם לאו, לבלתי עזוב נפשו לסכנת האכדון חלילה. ולא ילך במהלך הרגלו כעור באפילה, כלומר חובתו של האדם לעצור מידי פעם להתבונן ולבחון את מעשיו ולראות האם הדרך בה הוא צועד טובה היא, או יש בה חסרונות הטעונים שיפור.

וזה בחינת שעיר של ראש חודש מכפר על לא נודע בתחילה ובסוף, כי כאשר מתחיל בראש חודש לעשות סדר היום איך שכביכול הקב"ה אומר הביאו כפרה עלי שמיעטתי את ירח (שבועות ט). הגם כי נסתרים בהבנת הגמ', מ"מ בודאי זה מלמד אותנו מוסר לעשות חשבון הנפש.

וזהו ענין של הציץ מכפר על טומאת מקדש וקדשיו בין עודו עליו או לא, דהיינו לפעמים עודן עליו, שעושה החשבון ויודע מצבו. ולפעמים הציץ אינו עודן עליו, מ"מ היתה כח הצדיק הכהן גדול לתקן ולכפר לכל בני ישראל.

להיות מצפה לישועת השי"ת

והנה ימי הפורים היה מכח ומזכות של משה רבינו ע"ה כדאי' במדרש. והנה בימי מרדכי היתה הגזירה אי' (מגילה יב.) שאמרו

ביקש דוד וכו' יפת תואר וכו' סורר ומורה י-רלט, יט-שנה
כל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה ב-לח
ומה יו"ד שנטלתי משרי עומד וצווח כמה שנים יט-שכא
רש"י ד"ה אמר ליה י-רלט

מראי מקומות

בשז"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' סנהדרין	חלק - סימן
קא.	הקורא פסוק וכו' כמין זמר וכו'ג-קמח, ו-קז, ז-מב, יח-נד, יט-שכא והלוחש על המכה יח-רוז ואין שואלין בדבר שדים בשבת רי"א אף בחול אסור י-קיב כשחלה ר"א נכנסו ארבעה וכו' חביבין יסורים וכו' אלא יסורין יג-ריא
קא:	ההוגה את השם וכו' ובלשון עגה ה-קיט ויועץ המלך ויעש שני עגלי וכו' שהושיב רשע אצל צדיק יד-קסה רש"י ד"ה ובלשון עגה ה-קיט, ח-ל, יט-יח
קב.	שתפסו הקב"ה וכו' וא"ל חזור בד' ו-כח, יח-פא
קב:	ויצא הרוח וכו' צא ועשה כן וכו' רוחו של נבות יז-קפג ויבקש את אחזיהו וכו' קודר אזכרות וכו' תחתיהן ט-קסט רש"י ד"ה קודר ט-קסט רש"י ד"ה וכותב ט-קסט
קג.	מאי דכתי' וישמע וכו' מחתרת וכו' לקבלו בתשובה ז-ריג
קג:	מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים בתורת כהנים ו-קסה אמון בא על אמו וכו' להכעיס את בוראי' יז-לא גדולה לגימה וכו' ומקרבת את הרחוקים ד-צא רש"י ד"ה ממקום יז-לא רש"י ד"ה לגימה ד-צא
קד.	העיר רבתי וכו' משיאין קטנה וכו' בנים הרבה ה-רי רש"י ד"ה רבתי ה-רי
קה:	אפילו במיני לא איבעי ליה למימר הכי יח-פא
קו.	הנני הולך וכו' ויוצאין לטייל וכו' מבקש כלי פשתן ח-קיד כיון ששטה בער בו יח-שפד
קז.	ראויה היתה בת שבע וכו' לדוד וכו' שאכלה פגה יב-רסה הבא על אשת וכו' בחנק ויש לו וכו' המלכין וכו' חלק לעזה"ב יד-רס אפי' בשעת חליו של דוד וכו' ערשי אמסה יז-כד

שיעורי הלכה

ב"א טבת שנת תשפ"ה לפ"ק

הלכות שבת - או"ח סי' שכ"ג

להסתכל בלבוש כחז שכתוב בו סכום המעות, כדחנן (שבת קמח:): מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו, אבל לא מן הכתב. ומפרש בגמרא (קמט.) מאי טעמא, רב ציצי אמר שמא ימחוק, ציצי אמר שמא יקרא בשטר הדיוטות* [והוא הדין המוזכר לעיל בסי' ש"ז סי"ב].

ואפילו אם כתוב בו רק סכום מעות גם כן אסור לקרוא בו

ומדוסיף המגן אברהם: ומשמע דאסור גם כן לכתוב בפתקאות סכום מעות, וכשלוקח היין מניח הפתק במקום ששם האיש כתוב, דאסור לקרות בפתקאות האלו דהוי שטרי הדיוטות. ולכן נהגו ליקח גרעין לסימן או שאר דבר.

ואם כתוב רק שם האיש לבד מותר

ועוד מדיוק המגן אברהם מדברי הרא"ש שכ' דאסור להסתכל בלבוש שכתוב בו סכום המעות, משמע דאם כתוב שם האיש לבדו מותר לקרות ולעשות נקבים, דלא

אסור לקרוא בשבת כתב שכתוב בו פלוני הניח כך וכך מעות משום שטרי הדיוטות במגן אברהם (סק"ה) מביא מה שהביא הצית יוסף משו"ת הרא"ש (כלל כ"ז סי' ז') מה שנוהגין שכותבין, פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך, ולמחר בשבת כשנותן היין לוקח מחט ועושה נקבים כמנין היין שלוקח אסור, דאסור להסתכל בלבוש שכתוב בו סכום המעות כמ"ש (סי' ש"ז סע' י"ב) [משום שטרי הדיוטות].

וז"ל הרא"ש: שנוהגים במקומך שמודדין יין בשבת וכותבין מערב שבת פלוני הניח כך וכך מעות ופלוני כך וכך, ולמחר כשמודדין היין לוקח בעל היין מחט ועושה נקבים כמנין המדות שמוליך. דע כי מנהג רע הוא, וראוי לזטלו. ושמים רעות הם עושים – חדא המדידה, כדחנן אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה. ומפרש בגמרא מאי אבל לא במדה, אבל לא בכלי המיוחד למדה. ועוד, דאסור

^א ומדין זה יש לעורר על מה שנהוג בהרבה מבתי ישראל, שאם יש ב' ימים יו"ט או יו"ט הסמוך לשבת ומכניס כמה מיני וסוגי מאכלים לכל סעודה, אזי מכניס תפריט לכל סעודה, וכותבים על דף מה להגיש בכל סעודה. ויש לעיין אם מותר לקרוא בה, כי אולי זה דומה לרשימה של כמיות המגדים שאסור לקרוא בה. [ובשולחן שלמה (סי' ש"ז הע' ו') לענין אשה שהכניסה רשימה מה שתגיש בכל סעודה מסעודות השבת, כתב הגרש"ז אויערבאך וצ"ל: יתכן שמותר להציץ בה כדי לדעת ולזכור את הסדר].

מיקרי שטרי הדיוטות אלא שטר שכתוב
בו איזה עסק.

עשיית נקבים לסימן בנייר
אם יש בו משום איסור רושם

וגם על זה מעורר המג"א דמשמע שמותר
לעשות רשימה לסימן, והרי בפרק הבונה
(קג.) משמע שאפילו רשימה בעלמא
אסור לעשות. וכן כתב הרמב"ם (סו"פ
י"א) הרושם רשמים בכותל חייב, ואם כן
כ"ש דאסור לעשות נקב לסימן. אולם יש
לזיין שדעת הרבה אחרונים שהרמב"ם
מייירי דוקא ברושם נורת אותיות, אבל
סתם רושם כמו נקב בעלמא אינו אסור.

הכרטיסים שמציינים הגבאים
סכומי הנדבות של הציבור

והנה לענין גבאי נדקה כ' המג"א דאפשר
דמותרין בפתקאות [ואפילו אם כתוב בו
סכום מעות] ליתן על שם האיש כמ"ס
(סי' ש"ו ס"ו) דהפליך אסורין וחפזי
שמים מותרים, ומ"מ טוב להחמיר היכא
דאפשר בגרעין, וכן נהגו הקדמונים.

ומכאן המקור למה שנהגין להקל
ולהשתמש בשבת בכרטיס עם שמות
מתפללי ביהמ"ד ורושם עליהם סכומים
שונים, והגבאי ממיד סיכה משרדית לפי
גובה הסכום שקנה בו את העליה או שנדב
העולה לתורה (שש"כ פכ"ט סע' נ"ח).

אסור לקרוא בשבת פרסומת משום איסור
קריאת שטרי הדיוטות

ואגב דליירינן צענין איסור קריאת שטרי

הדיוטות יש להתריע על מה שיש מקומות
שעושים פרסומות על גבי קופסאות טישו
וכדומה, או מה שנהוג שמפרסמים
עלונים, ובתוכם יש פרסומת שדינם
כעיתון שאסור לקרוא בו בשבת. וכן הוא
הדין מה שמפרסמים רשימת השמחות
שיש בשבת, ומתחתיו מפרסמים כל מיני
דברים לקנות – יש לחשוש מלקרוא בהם
בשבת משום איסור שטרי הדיוטות.

ויתכן שאם רק מפרסם שמוכר איזה מוצא
מבלי להזכיר סכום מעות, יש נד לומר
שאינו זה חמור כ"כ כיון שלא הזכיר סכום
מעות, וכמו שכתב המג"א לעיל שאם אינו
מזכיר סכום מעות אלא רק שם האיש
מותר.

כרטיסיה של אוטובוס מוקצה

כרטיסיה של אוטובוס [שפעם היה עשוי
מחתיכת נייר, והיו מנקבים בה כשהיו
עולים לאוטובוס, והרי זה קצת דומה למה
שדיברנו לעיל במג"א] דנו בזה הפוסקים
אם יש בה משום מוקצה. וזה שכ' לפעמים
שיוצאים למקומות מרוחקים בשבת
ונשאלים שם עד מול"ש, ובמקומות שיש
עירוב רואה לטלטל את הכרטיס, שיוכל
לחזור בתחצורה ליצורית.

והסכימו הפוסקים² שיש בה משום
מוקצה, שדינה כמו מעות שהם מוקצה
מחמת גופו, כיון דאין בה שימוש בגוף
הדבר אלא שהיא משמשת לשלם בה, והוא
כמו מעות. וי"א דהוי נמי בכלל שטרי

² וכן גם דנו הפוסקים בגדר המוקצה בכרטיס מגנטי של מקוה ועוד, ואכמ"ל.

והנה השולחן ערוך סתם לשונו, ולא נקט מספר כדי היין, אולם בהלכות יו"ט (סי' תק"י ס"ח) וכן הפוסקים כאן כתבו שלא ישים ארבעה או חמשה כדים לתוך הסל, וע"ש במשנה ברורה (שם ס"ק כ"ט) שמשמע בעבודת הקודש שאפילו אם ירצה ליתן לתוך הסל רק שנים גם כן אסור, מאחר שהוא עובדא דחול, ואפשר שגם דעת השו"ע כן אלא שנקט דבר ההווה, ובשער הניזון שם (ס"ק כ"ט) הביא ראיה לזה מדברי השו"ע כאן שסתם בסל לאסור בלי שום תנאי.

ולכן כשרוצים להעביר בשבת מאכלים בקבוקי שתיה וכדומה אין להעבירם בעגלות קניה של סופר והדומה לו, כדרך שרגילים לשאת צימות החול משאות גדולות כשעורכים קניות בחניות המזון^א, אלא יש להעבירם בשינוי ואפילו שיכבד עליו המשא וינטרך להרבות בהילוך, חוץ אם יש ציבור שממתיין וצריך להזדרז להביא להם, שאז מותר להביא כדרכו צימות החול.

הדיוטות דדמי לשטרי חוב. (עי' חוט שני פנ"ג, שש"כ פ"כ ס"כ).

שלא לשאת משאות בדרך חול

שו"ע סעי' ה' "המביא כדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקופה בדרך חול אלא יביאם לפניו או על כתיפו וכיוצא בזה שיטנה מדרך חול אפילו אין בשינוי קלות במשא, ואם אי אפשר לו לשנות כגון שזימן אורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם מותר, ויש אומרים דלמעט בהילוך עדיף ויותר טוב להביאם בסל ובקופה בפעם אחת מלהביאם כל אחת ואחת בפני עצמה".

הטעם משום עובדין דחול או מראית העין

טעם דין זה מצוואר בשו"ע הרב (ס"ד) ומשנה ברורה (ס"ק כ"א) ע"פ רש"י במס' ביצה (כ"ט): שנראה כמעשה חול לשאת משאות וזלזול לשבת הוא כשעושה כן במצוי שרצים מלויים זו. ועוד טעם הוסיף בשו"ע הרב שיחשדוהו שנושא משאות לצורך חול. והיינו שהוא איסור מדין מראית העין.

^א אך אין צריך להימנע מלשאת בידיו ארגזי שתיה שלם, או שק וחבילה גדולה של מזון וכדומה, ואפילו מכיל יותר מארבעה וחמשה בקבוקי שתיה, ואפילו נעזר בחבירו ונושאים שניהם יחד. ובפסקי תשובות (ה"ע 37) העלה סברא לחלק בדבר שאינו דומה לסל וקופה, עם כדי יין שאסרו להביאם. ולכמה מן הפוסקים אפילו ישנם שם רק שלשה וארבעה כדים, ואפילו שנים כמו שהזכרנו לעיל, כי כדי יין לא היה הדרך להניחם על שולחן האכילה ולמזוג מהם לכוס, אלא מהם היו מוזגין ללגינין [כעין קנקן או בקבוק שבימינו] ומביאים לשולחן. ולכן סחיבת כדי יין היה בזה מעשה חול [כדרך בעלי מזיגה הקונים כדי יין על מנת לחלקן ללגינין ולמוכרם], ויש חשד שנושא לצורך חול. משא"כ בבקבוקי שתיה שלנו שמניחים אותם בעצמם על שולחן האכילה, ליכא חשש זה. ולכן כיון שנושא את הארגז בשונה מימות החול [שלא בעגלת קניה] שפיר דמי, הגם שמכיל יותר מחמשה וששה בקבוקים. וכן סיר אוכל [גדול כמה שיהיה] עם מאכלי שבת, אין חשש שנושא לצורך חול, וכיון שמשנה שלא לשאתו בעגלה, גם אינו בגדר מעשה חול, ושפיר דמי.

ניצוצי הדף

סנהדרין צ' ע"א

שלא תהיה ביאה ריקנית בלי תכלית הפעולה, דתכלית הפעולה לדור בארץ ישראל הוא כדי שיקומו לעת התחיה בלי צער גלגול מחילות.

מסופר (שיחת חולין של ת"ח, פ"ז) שפעם היה בעיר גדולה אחת שמת גביר גדול, ולא רצו אנשי החברה קדישא לקברו עד כי יתנו בניו סכום עצום - שמונת אלפים כסף. ויחר להם מאוד וילכו אל הנסיך להגיד לו שידבר אתם משפט. וקרא הנסיך לגדולי ורבני העיר ודיבר אליהם קשות על מה שרוצים סך גדול כזה בעד ד' אמות של אדם. וענו חכמי העיר לנסיך, דהנה בתלמוד שלנו אמרו (תוס' ב"מ ע: ד"ה תשיך) כי המלוה ברבית לא יקום בתחיית המתים.

והנה האיש ההוא כל פרנסתו היתה מנשך ותרבית, וכי לקח נשך הרבה מכסף ומזהב ומכל דבר אשר יושך, עד כי נעשה גביר גדול. והנה כאשר מת איש, אנו לוקחים ממנו דמי קבורה מעט יען כי מחכים אנחנו בקרוב לתחיית המתים ואז יחזירו לנו הקרקע. משא"כ באיש הזה שלא יעמוד בתחיית המתים, א"כ אנו מוכרים לו הקרקע לצמיתות, לכן שוה הקרקע סך גדול כזה. וייטב הדבר בעיני הנסיך, ויצו שאכן יתנו כן בלי מגרעת.

כל ישראל יש להן חלק לעולם הבא

בעל נודע ביהודה זצ"ל בדרשות אהבת ציון (דרוש ח') כתב בדברי תורת כהנים הנ"ל לתת טעם למה באמת התנה הקב"ה יציאת מצרים דוקא בתנאי שלא יהיה בהם מלוה בריבית. דהנה מה שהקב"ה הכניס אבותינו לארץ ישראל לא היה עיקר בשביל לאכול מפריה ולשבוע מטובה בעולם הזה, דא"כ למה כל הטורח הזה לטובת והצלחות זמניות ותענוגי הבל של עוה"ז שהוא בלתי תכלית רק כצל עובר.

אלא העיקר שזכות ארץ ישראל מגין ומביא לעוה"ב "וכפר אדמתו עמו" (דברים לב:מג). וכמו שאמר ר' אליעזר (כתובות קיא.) מתים שבחוצה לארץ אינם חיים כי אם ע"י גלגול מחילות. ויעקב אבינו הטריח את בניו לשאת אותו ממצרים לאר"י בשביל צער גלגול מחילות. וזה הוא מעלת אר"י להציל מצער גלגול מחילות.

והנה מלוי בריבית אשר עונשם שלא יקומו בתחיית המתים אין להם יתרון לדור באר"י, דבלא"ה לא יקומו לעת התחייה, וא"כ הטרחה להוציאם מארץ מצרים ולהכניסם לארץ ישראל הוא בכדי. ולכך התנה הקב"ה עמהם בתנאי שלא יהיו בהם מלוי בריבית,

דף צ"ב ע"ב

וסטרו על פיו. ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים. וקשה,

אמר רבי יצחק, יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע, שאילמלא לא בא מלאך

דוקא במצב 'שאינ לו' - דוקא כאשר הוא מיוסר. ואם במצב כזה הוא מזמר שירות ותשבחות לה', אזי אכן מוכיח הוא כי הוא נוהג בדרכו של נעים זמירות ישראל דוד המלך ע"ה.

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ח שליט"א, ושו"מ בשיח שרפי קודש (יסורים), בבוא הרב החסיד המפורסם ר' ליפמאן ז"ל מראדומסק לחצרות קדשו של רבו הגה"ק מהר"מ מקאצק, ושאל אותו הרבי מקאצק אם הוא יודע איזה דברי תורה מחמיו הגה"ק הר"ש מראדומסק (בעל תפארת שלמה). והשיב שהוא יודע ודרש הרבי מקאצק ממנו שיגיד לו. והגיד לו כי חותנו אמר שגבי אהרן הכהן כתיב ב' שמיני "וידום אהרן" (ויקרא יג). אבל בדוד המלך ע"ה איז ווייטער געגאנגען, כמו שנאמר "למען יזמר כבוד ולא ידום" - נישט בלויז ידום רק שבעת צרה עוד הי' מגן ומזמר. וכששמע הרבי מקאצק דבר זה הפליג אותו מאוד, ואמר כי היטב אשר דיבר.

ואולי למה בא המלאך וסטרו על פיו, בהקדם מ"ש בהגדת כתב סופר, מדרשותיו כתב דלכך אין אסור לספר ביציאת מצרים מטעם דהקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, משום דמצוה בשעתה חביבה. וכתב דהאיסור לזמר הלל בכל יום הוא משום דהלל הוא מתוקן על הנסים שעשה השי"ת לנו ביצי"מ ובקריעת ים סוף, והמה נסים שלא בדרך הטבע.

אבל אנו צריכים להודות לה' על הטובות שעושה לנו השי"ת בכל יום שזן ומפרנס אותנו. ומי שמודה ה' רק על הנסים שעשה ביצי"מ שהיו שלא בטבע, מורה בזה כי אינו מכיר חסד קל כל היום, וסובר שהכל מה שיש לו הוא ע"י טרחתו ויגיעתו, ואינו בא

איך שייך שאותו רשע יגנה כל שירות שאמר דוד ביום ובלילה לא יניח לבו.

ובליקוטי מהר"ש מבעלזא (הגש"פ) כתב, ואמר המגיד מלוצק ז"ל, דבזה שהרשע אמר וכל דיירי ארעא כלא חשובין כלל, בלשון זה גם הצדיקים המתפללים ואומרים שירה דגם הם כלא חשובין. וממילא ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד, ולכך בא מלאך וסטרו על פיו.

ביקש לגנות כל שירות ותשבחות. דייק הרש"ש שרק ביקש לגנות, שח"ו לדמות שירי דוד הנאמרים ברוח הקודש, אלא בפני המון שאינם מבינים זולת הפשטות רצה לגנות. וכעין זה מפרש הבן יהודע, והיינו שנבוכדנצר הרשע היה מסוגל לומר תשבחות לה' יותר מדוד המלך עד שעצרו המלאך. והשאלה עולה מאליה, אם אכן זכה להגיע לדרגה עילאה עד שתשבחותיו של דוד היו בבחינת גנאי, מדוע בא מלאך וסטרו על פיו - וכי משום כבודו של דוד המלך עצרוהו לנבוכדנצר מלומר שירה.

והשיב הרבי מקוצק זצ"ל, כי כוונת הגמ' היא שע"י שסטרו המלאך על פיו, הוכיח סופו על תחילתו שאין בכחו של נבוכדנצר לזמר תשבחות והודאות לה' אלא במצב של שמחה וטוב לבב. אך באופן שהיכהו על פיו פסק פיו מלומר שירה וזמרה. משא"כ דוד המלך ע"ה, אשר כל ימיו ידע צער ומכאובים מלחמות ורדיפות, בכל עת היה מזמר תשבחות. וכפי שרואים בכל פרקי התהלים בהם מתואר מצבו, ומתוך עמק הבכא פיו לא פסק מלהלל ולשבח לא-ל עליון.

הסטירה שקיבל אותו רשע לא היתה אלא כגילוי מילתא על דרגתו האמיתית. נקודת המבחן של האדם אינה 'כשיש לו', אלא

ולא שייך 'סיימתינהו לשבחי דמרך'. ואם כן כיון שכל בי עשרה שכינתא שריא, שפיר יכולין אנו להודות לו יתברך ולשבח ולפאר, ולא שייך לומר סיימתינהו לשבחי דמרך. אבל "רם על כל גוים ה' על השמים כבודו", וא"כ אין יכולין לומר ריבוי שבחים, שלא יאמרו 'סיימתינהו לשבחי דמרך', כיון דהוי שלא בפניו.

ולזה אמר "מי כה' אלקינו", אף "שמגביהי לשבת", מ"מ "משפילי לראות בשמים ובארץ" (שם קיג:ה), שאצלנו ההשגחה בפרטות, וזה לפי ששכינתו בקרבנו, כמו שכתוב (שמות לג:טז) "ובמה יודע איפה וגו' הלא בלכתך עמנו, ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה". הרי שהמופתים מורים על שהוא יתברך הולך עמנו, ואם כן הוי בפניו, ואינו מזיק ריבוי תוארים דמקרי מקצת שבחו. עכדה"ק.

ובזה מיושב לנכון כי אפילו למה בא מלאך וסטרו על פיו, כי הרי אצל אומות העולם אינו בפניו, וממילא אסור לו להרבות בשבח השי"ת. משא"כ דוד המלך "וה' עמו" בכל מקום, וממילא מותר להרבות בשבח השי"ת כמה שרוצה וברוך ה' לעולם.

מהשי"ת, וע"כ הוי ככופר בהשגחת השי"ת. וע"כ האומר הלל בכל יום ומודה להשי"ת רק על נסי מצרים וקריעת ים סוף שהם שלא כדרך הטבע, הר"ז מחורף ומגדף. אבל בליל פסח שהוא זמנה, אז מצוה לספר ולהודות על הנסים ההם. משא"כ כל תהלותיו של דוד המלך הוא בכל עת ועידן.

ואולי יש כאן עוד כוונה, וכמו שכתב הגה"ק רבי אריה לייב צינץ בספרו ברכת השיר (הגש"פ הלל) ואמר "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה' רם על כל גוים וגו'" (תהלים קיג:ג-ד). הענין הוא, כי טענת 'סיימתינהו לשבחה דמרך' (ברכות לג:), מגילה כה). אין שייך אצל ישראל, כי 'כל בי עשרה שכינתא שריא' (סנהדרין לט:), ובפניו אומרים מקצת שבחו ושלא בפניו כולו, [כדאיתא במדרש (ב"ר ל"ב ג') רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אמר, מצינו שאומרים מקצת שבחו של מי שאמר והיה העולם בפניו, שנאמר "אמרו לאלהים מה נורא מעשיך" (תהלים סו:ג), שלא בפניו אומר "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו" (שם קלו:א)].

הרי שאצלו יתברך חילוק בין בפניו ושלא בפניו, אם כן בפניו אינו מזיק ריבוי תוארים

דף צ"ג ע"א

והמשיך הגר"י ענגל שם, שכיון שלא מיחה בהם נתייחס הדבר אצלו כמו שהוא בעצמו לבוש בגדים צואים.

בחת"ס בתו"מ (דברים קס"ט טו"ב) עה"פ "לקדוש ה' מכוברד" (ישעי' נח:ג). וחז"ל (שבת קיט.) אמרו כבדהו בכסות נקיה. י"ל בדרך מליצה על בנים טובים, כדאיתא בזכרי' (ד-ג:ג) על יהושע בן יהוצדק "הסירו

מ"ט איענש, אמר רב פפא שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות, שנאמר "ויהושע ה' לבוש בגדים צואים" (זכרי' ג:ג). הגלינוי הש"ס ציין לחי' הר"ן (ר"ה ח' ד"ה לבשו כרים הצאן) שהביא מבראשית רבה שלבישה הוא לשון נקיה לומר שמתלבשות ע"י שהזכרים עולים עליהם לזיווג. ולכן מה שנשותיהם לא הי' הגונים נקרא לבוש כאן.

בעליהם לתורה. וכ' בזוה"ק ע"י חדושי תורה של בניהם מעטרים לאבותם בעוה"ב. נ' עטרות היה לר' פנחס בן יאיר ע"י חתנו רשב"י, והוא כדכתיב "צאינה וראינה בנות ציון וגו' בעטרה שעטרה לו אמו וגו'" (שיה"ש ג:יא).

נמצא ע"י הברכה זאת לא די שאין להם בגדים צואים ע"י בנותם וכלותם אשר אין שומרות דת משה ויהודית בגילוי שיער ושמירת נדה וצניעות, כ"א בשמען לקול מוריהן לצדקה זכו כו"כ לבנים גדולים ות"ח כגמ' (יומא מז). בזכות צניעות השערות של קמחית היה לה ז' בנים כהנים גדולים. ואשר בזכות שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן, 'בעטרה אשר עטרה לו אמו' ע"י בנים צדיקים ות"ח בחידושי תורה שלהם, ולא יבואו לעוה"ב בבגדים צואים וקרוע ובלה ע"י בנים משחיתים ובנות פרוצות, כ"א 'המעלה עדי זהב על לבושכן' אשר יעטרם בקשוטי כלה כאלו, כמו בדורו של ר' ישמעאל עם 'כל בניך למודי ה'" (ישעי' נד:יג) אשר עי"כ בעולם האמת להם עטרת תפארת בני בנים ועטרת בנים לאבות (עי' משלי יז:1).

הבגדים הצואים", היינו שהיו לו בנים שאינם הגונים (סנהדרין צג.), ממילא בנים טובים הם כסות נקייה.

ואעתיק מדברי הגה"צ רבי עקיבא יוסף שלעזינגר זצוק"ל זי"ע (בעל לב העברי בדברי הספד על חמו הגה"ק רבי הלל ליכטענשטיין זי"ע) בביאור מ"ש (ש"ב א:כד) "בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכם שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן". וצ"ב איך מצינו שעשה כן שאול. ומצינו (נדרים סו.) כה"ג קראו בנות ישראל על ר' ישמעאל בכנה המלבישכם שני וגו' - איך ה' כזה.

אך הענין לפי מעש"ט אשר אדם עושה בעוה"ז עושה ממנו מלבושים לנשמתו אשר בהם באה לעוה"ב, ככתוב "לבשתי וילבשני וגו'" (איוב כט:יד), וכמו שמצינו אצל יהושע הכהן הגדול ע"י שנשאו בניו שלא כהוגן, היה לו בגדים צואים עד שגרשו אותן, ככתוב "הסירו הבגדים הצואים מעליו" (זכרי' ג:ד) וכפירש"י.

וכ' בזוה"ק ע"י לימוד התורה זוכין ת"ח לחלוקא דרבנן פאר והדר. ואם ע"י התורה, א"כ נשים במאי זכין, הוא כגמ' (ברכות יז.) ע"י שמגדלים בנים לתורה ומחזיקים

כדקאמר לעיל על כן מתו שלא יהיו מביישין ישראל עוד על ידם. ומ"ד עלו לאר"י, שלא רצו עוד במינוי של מלך, ולכך לא הוזכרו עוד אלא עלו לאר"י ונשאו וכו'.

ואולי י"ל כוונה בזה בהקדם דברי הפלא יועץ (פלא יועץ - כלילות יופי י" - וכעין זה באות בטלה - הליכה - תורה - ראש השנה ועמוד מקומות בכל פעם בעוד תבלינים) תנן אריב"ל, בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של

שמואל אמר ברוק טבעו. ופירש"י ברוק טבעו - באותו רוק שרקקו אומות העולם בישראל, שאומרין: אלוה כזה יש לכם והשתחיתם לצלם. ובמהרש"א (חידושי אגדות) ושמואל אמר ברוק כו'. לכאורה הוא דבר זר, גם הרקיקה של העובדי כוכבים היה בישראל ולא נזכר שנטבעו מהם. ויש לפרש שהוא דרך משל, דע"י הרקיקה שהיה לעובדי כוכבים בישראל, והיו מביישין אותם כשראו לחנניה מישאל ועזריה,

חיים ידבק בתורה שהיא נותנת חיים ומתקנת את האדם בעצה טובה להיות שלם בדיעות ובכל מדה טובה לא תחסר כל בה, "אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה" (ישעי' נו:ב).

וכן כתב זקה"ק הט"ז פסק (יו"ד סי' רנ"א סק"ד) שגדולה תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, כלומר שאמנם נכון שפיקוח נפש דוחה תורה, אבל יותר יש זכות למי שזוכה לעסוק בתורה ולא בא לידו מצות הצלת נפשות, ממי שבאה לידו מצות הצלת נפשות, וע"י כך צריך לבטל תלמוד תורה, עכ"ל. וכ"ק אאדמו"ר הגה"ק הי' מאריך בדברי הטו"ז הזה.

עכ"פ גם הם לקחו על עצמם הלימוד התורה כדברי שמואל עד בלעי רוקי. וזה הכוונה ברוק נטבעו, שהרי עתיד ליתן הדין על בליעת הרוק. וממילא לא מצינו עוד עסקנות מצד חנניה מישאל ועזריה.

תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף [ר"ל מגודה]. ותנן שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה מושב לצים. וחמור עון ביטול תורה כמו ע"ז ג"ע ש"ד.

ואמרו רז"ל כל הצרות שבאו ובאות לעולם הכל היא בעון ביטול תורה. וכשם שתלמוד תורה גדול כנגד כולם, כך עון ביטול תורה כנגד כולם. וכתוב "לא תרפני עד בלעי רוקי" (איוב ז:ט). פי' רז"ל ששואלין חשבון ליום הדין אפילו על זמן קצר כדי בליעת הרוק במה הוציאו, שצריך שיוציא כל ימיו בתורה ובעבודת ה' או בדבר הגורם לעבודתו ולא עוד. וכתוב "לא ימוש ספר התורה הזה מפיו והגית בו יומם ולילה" (יהושע א:ח). ואמרו (מנחות ז:ט): צא ובדוק, שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה אז תתעסק בדברי בטלה, תיגע לריק ותלד לבהלה. אשרי מי שעמלו בתורה (ברכות יז), היא היתה אם כל חי ללמד לאדם חוקים ומצוות טובים אשר יעשה אותם האדם וחי. מי האיש החפץ

דף צ"ג ע"ב

ובגבורת ארי' (יומא כו. ד"ה אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא קאמינא). ועיין שו"ת משנה הלכות (חי"ד סי' קס"ה).

והנה בספר בכור שור (בראשית מט:כז) "בנימין זאב יטרף" - כזאב שטורף ובורח ואינו מתעכב על טרפו, כי לא נמשכה מלכותו של שאול רק שתי שנים ומחצה, והוא היה שולל וטורף אויביו, כדכתיב "ושאול לכד המלוכה על ישראל, וילחם סביב בכל אויביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובא ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע". אבל מלכות בית דוד דומה לאריה שעומד על טורפו ואינו בורח,

"וה' עמו" (ש"א טז:יח) - שהלכה כמותו בכל מקום. ככולהו אמר להו: יהונתן בני כמוהו. כיון דאמר ליה [וה' עמו] מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה - חלש דעתיה, ואיקניא ביה. דבשאל כתיב "ובכל אשר יפנה ירשיע" (שם יד:מז), ובדוד כתיב, ובכל אשר יפנה יצליח.

וביאר רש"י הק' דבדידיה נמי לא הוה - דשאל נמי לא הוה הלכה כמותו, כדאמרין (עירובין נג). דוד דגלי מסכתא כתיב ביה "יראך יראוני וישמחו" (תהלים קיט:עד). שאול דלא גלי מסכתא כתיב ביה "ובכל אשר יפנה ירשיע". עיין במהרש"א כאן

המאמר (הגש"פ) אילו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לאר"י דיינו. דהנה ידוע גלות מצרים היה להוציא נ"ק שנפלו תוך הקליפה, קליפות מצרים, ולא היה אפשר להוציאם זולת בהיות בית ישראל שם, וישתעבדו בהן. וכן גליות האחרונות היו לטעם זה.

ואמנם השיעבוד הקשה שהיה במצרים, הוא לפי שלא היה עדיין תורה ולא היה אפשר לברר זולת ע"י השיעבוד. משא"כ עכשיו עיקר הברור בתורה ובתפלה ובמצוות. והנה נודע מ"ש הבעש"ט זללה"ה על מה שפירש רש"י ז"ל "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה" (בראשית כח: יג) שקיפל הקב"ה כל אר"י והניחה תחת יעקב אבינו ע"ה, שתהא נוחה ליכבש לבניו. וביאר, כי היו צריכין להוציא משם הניצוצות בכדי שיחלש כח העכו"ם אשר היה שם, והיה צריך לזה סיוע מיעקב אבינו ע"ה שהוא יתחיל לברר. ואמנם לא היה באפשר שיתפזר בכל המקומות בכל אר"י, לכן קיפל וכו' ובייר או מכל אר"י, עכ"ד.

והנה בגלות זה האחרון, הא ודאי שיש כמה מקומות שאין ישראל בא שם שום פעם ואיך יבורר ניצוצות משם, ואין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף (יבמות סב.) דהיינו ברור כל הניצוצות. אך הענין הוא, עם מ"ש במ"א (פ' לך דרוש ג', פ' שלח דרוש ב') מה ששמעתי לבאר פסוקי (יהושע טו: טו, שופטים א: יא) "ויבוא אל יושבי דביר ושם דביר לפנים קרית ספר", ודרשו רז"ל (תמורה טז.) אלו ש' הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו ע"ה, והחזירן עתניאל בן קנז מפלפלו. הענין, כי מה שכבשו ישראל בקל כל אר"י עבור שהתורה דפוס העולם, וכל מדינה חיותה ממסכת א' וכדומה. ובהיות התורה מסורה אז לישראל, ממילא היו

לפי שנמשכה מלכותו. ועיין בספה"ק שם משמואל (פ' וישב שנת תרע"ז).

כעין זה ממש אי' בהעמק דבר (במדבר כד: ח) "ועצמותיהם יגרם" - הנה בשאול המלך כתיב (ש"א יד: מזו) "ואל כל אשר יפנה ירשיע", וגבי דוד המלך כתיב (שם יח: יד) "ויהי דוד לכל דרכיו משכיל". ובשניהם הכוונה שהצליחו במלחמתם, אבל הנפ"מ שביניהם שיש מתגבר במלחמה ואינו כובש את שכנגדו תחתיו, ורק מפיל ומחליש אותם, נמצא אינו מצליח את אומתו, אלא מרשיע את שכנגדו. ויש מתגבר וכובש תחתיו, וזהו הצלחת האומה. וזה היה הנפ"מ בין שאול לדוד, שאול היה רק מחליש ומרשיע את שכנגדו, ודוד היה כובש ומעמיד נציבים שלו באדום ובמואב וכל האומות שכבש. וטעם השנוי נתבאר (דברים לג: יא) "יע"ש. וזהו מה שראה בלעם 'ועצמותיהם', היינו חיזוק של הגוים, 'יגרם' מלשון גורר, שגררם אליו וטפלו לישראל.

ועיין בספרו הרחב דבר (דברים לג: יא) שכותב, וענין הבדל הברכה לפי כח התורה מבואר (עירובין נג:), דוד דגלי מסכתא כתיב ב' 'יראין יראוני וישמחו'. שאול דלא גלי מסכתא כתיב ב' 'אל כל אשר יפנה ירשיע'. ופרש"י לא ה' זוכה להורות כהלכה. והוא תמוה לומר על שאול שלא הורה כהלכה. ותו דאותו מקרא מיירי בהצלחת שאול, וגם מיירי במלחמה ולא בהוראה. עיי"ש באריכות.

ולחסביר ענין מה יש שייכות בזה אם שאול לא גלי מסכת ואין הלכה כמותו, לגבי המלחמה. ולהיפוך לגבי דוד המלך שלכד כל העיירות מחמת שהלכה כמותו. נקדים דברות קודש מהרה"ק הערבי נחל (שמות, דרוש ב') ונראה לבאר, בהקדם לפרש

באר"י. ולכן היושב באר"י יכול לברר ניצוצות מכל העולם. ולז"א אילו נתן לנו את התורה ולא הכניסנו לאר"י דיינו. ר"ל, כי אחר שניתן התורה יכולים אנו בלא"ה לברר ניצוצות מכל העולם כולו.

והנה נודע כי במצרים עבור שלא נשלם מנין ת' שנה, נשארו שם עדיין ניצוצות. וז"ש משה רבינו ע"ה "מי אנכי" (שמות ג:יא) כו'. ועוד "וכי אוציא" (שם) בתמיה, הלוא נשארו עדיין נ"ק ואיך יבוררו אם לא יהיו שם ישראל. והשיב לו ה' ית"ש על ראשון "כי אהיה עמך" (ג:יב), 'וזה', ר"ל שאלתך ששאלת מי אנכי, זה עצמו לך האות 'כי אנכי שלחתיך', לפי שאני שוכן את דכא (עי' ישעי' נז:טו). ועל השנית שצריך עוד בירור נ"ק אמר 'בהוציאך' וכו', וע"י שיקבלו התורה יבררו הנ"ק הנשארים, אף כשלא יהיו במצרים והבן. ועיי' מה שכתבנו בפ' וארא (דרוש א').

כובשין. ולז"א 'ושם דביר', ר"ל החיות שלה 'לפנים', ר"ל פנימית שלה היה 'קרית ספר', אלו ש' הלכות וכו'. לכן לא היו יכולין לכבוש עד שהחזירן עתניאל תחילה, ואח"כ היו כובשין יעוי"ש.

נמצא, כי ע"י עסק התורה יכולים להוציא ניצוצות אף ממקום שאין בא לשם, כי חיות כל המדינות הוא בחלק א' מהתורה, נמצא בלמדו אותו חלק בתורה מברר ניצוצות מאותה מדינה, ודוקא במצרים היו צריכים להיות שם להוציא כי לא היה עדיין תורה. משא"כ עכשיו מבררין ע"י התורה מקומות רחוקות ג"כ, עכ"ד.

והנה כמה מעלות טובות לארץ ישראל לא יסופר בקל. וא' מהמעלות הוא אשר לענין בירור הניצוצות, כי אר"י בתוך העולם נקודה במרכז, ורצועות של כל העולם מתפשטין תוך אר"י ומשם מקבלות חיותן. ולכן כל הכחות של כל המדינות כלולים

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

במסגרת דף היומי

סנהדרין ק"ח ע"א

ובגמ' (ב"ק לח:) מבואר דהניח הקב"ה אומה שלימה בשביל שתי פרידות שעתיד לצאת מהם. וגדולה מזו מצאנו שברא עולמו וברא כמה גוים בשביל אברהם, וכמו"ש "בהבראם" (בראשית ב:ד) - בשביל אברהם, [ובקרא כתיב "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו" (יח:ט), ועי' בפירש"י].

והנה מנח יצא שם שממנו יצא אברהם וכלל ישראל. א"כ הגם כי אם היה נח בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ובסוגיין מבואר תנא דבי ר' ישמעאל אף על נח נחתם גז"ד, מ"מ כיון שמבנו יצא אברהם אבינו, ע"כ מצא חן בעיני אלקים ונשאר בחיים. וזה פי' הפסוקים "ונח מצא חן בעיני ה'", ולא תקשה כיון דגם עליו נחתם גז"ד וניצל רק משום שמצא חן, אמאי הוא מצא חן יותר מאחרים. וע"ז מתרץ "אלה תולדות נח", כלומר שמה שנח מצא חן הוא בשביל התולדות ולא בשביל עצמו.

[א"ה], ומידי דברי זכור אזכור מש"כ החת"ס עה"פ "והויתירך ה' לטובה בפרי בטןך" (דברים כח:יא), שכשאדם ממלא את תפקידו בזה העולם, מוטב לו שישתלק מהעולם, שאם ישאר ח"ו יכול לפגום ולקלקל. אמנם אם יש לאדם בנים או תלמידים שיכול להדריכם בדרך התורה והיראה, אז טוב שישאר בחיים כדי להדריך

"אלה תולדות נח [נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"]], אמר רבי יוחנן: 'בדורותיו', ולא בדורות אחרים, וריש לקיש אמר: 'בדורותיו', כל שכן בדורות אחרים. וברש"י עה"ת איתא: בדורותיו - יש מרבותינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.

הנה יש להקשות לפי הצד שאילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, א"כ אמאי ניצול הוא ולא אדם אחר לקיים את העולם. עוד יש לדייק, למה אמרו דוקא אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום, ולא אמרו אילו ה' בדורו של משה או של רשב"י.

ורבינו (מגיד משנה עה"ת עמ' נ"א) כתב ליישב דאיתא בזוהר הק' (פ' וירא) שאסור לקלל אפילו אדם רשע שימות, שאלמלא נתקלל תרח ומת לא ה' נולד אברהם ויצחק ויעקב. ועיין ברכות (י). ובגליון שם. נמצא דלפעמים הקב"ה מאריך אף לרשע משום שעתיד לצאת ממנו בן הגון. וכמו"ש במשה רבינו "ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי וגו'" (שמות ב:יב), ופרש"י ראה שאין עתיד לצאת ממנו מי שיתגייר ומשום כן הרגו, ובלאו הכי לא ה' הורגו.

פי' בס' הבן יקיר לי אפרים, מה דמבואר בגמ' ברא מזכי אבא, היינו מזכרו גם בעוה"ז, שע"י הבן זוכה האב להאריך ימים בעוה"ז].

הילדים והתלמידים בדרך הישרה. ובזה פי' את הפסוק "והותירך ה' לטובה בפרי בטנך", היינו אף שזכית להשלים את תפקידך בעולם, בכל זאת יותירך הקב"ה בעוה"ז בגלל פרי בטנך - לצורך חינוך ילדיך. ובזה

מצבת הרה"ק רבי שלום דובער שניאורסאהן מליובאוויטש זי"ע בעיר רוסטוב

הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי שלום דובער שניאורסאהן מליובאוויטש זי"ע

ב' ניסן תר"פ

רבינו שלום דובער נולד ביום כ' חשון תרכ"א (1860 למס') בליובאוויטש (Liubavichi, Russia), לאביו הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע, בן הרה"ק בעל צמח צדק זי"ע [חתן הרה"ק האדמו"ר האמצעי זי"ע], בן הרה"ק רבי שלום שכנא זצ"ל, חתן בעל התניא זי"ע, ולאמו מרת רבקה ע"ה, בת הרה"צ רבי אהרן אלכסנדרוב משקלאוו (Shkloŭ, Belarus) זצ"ל, חתן האדמו"ר האמצעי.

ימי נעוריו

בהיותו בן שלש, בשעת התגלחת הראש צוה הרבי הצמח צדק לבנו הרבי מהר"ש לעשות זאת בחשאי, ובערב לפני המועת לעת שיהיה בן שלש צוה להביא את הנער לחדרו, וילין בחדרו. בבוקר בקומו משינתו, צוה למשרת ר' חיים בער שיטול את ידי הילד, ובעצמו אמר אתו הברכות, וענה אמן. אחרי התפלה קרא לבנו הרבי מהר"ש, ולכלתו הרבנית רבקה, ואמר להם: "פך השמן הרוחני שנתן מורנו הבעש"ט לתלמידו מורנו הרב המגיד ממעזריטש למשוך את רבנו הזקן, למשוך אותו לנשיאות לדורותיו, הנה בכך זה נמשך חותני הרבי האמצעי ואני, הנה בכך זה משחתי אותך, ובכך זה הנני מושחו".

פעם אחת כשהיה בן ארבע שנים, הביא החייט בגד שתפר עבורו. בשעת בדיקת הבגד, הוציא הילד לתומו חתיכת אריג מכיסו של החייט. החייט נתבייש מאד, והתחיל להצטדק ששכח שנשאר אצלו מהאריג הניתן לו לתפירת הבגד. כשהלך החייט, אמרה אמו: "ראה כי על ידך נתבייש החייט". התחיל הילד לבכות מרה. כעבור כמה שבועות, חקר אצל אביו הרבי מהר"ש, במה אפשר לתקן עוון הלבנת פנים. על שאלת אביו מדוע הוא מתעניין בזה, ענה שהוא רוצה פשוט לדעת זאת, אבל לא סיפר מאומה. שאל אותו אמו, מדוע לא סיפר כל פרשת המאורע. אמר רבינו: "המעט כי הלבנתי פני איש, עוד אוסיף לחטוא ברכילות ובלשון הרע".

עוד מסופר: בגיל ארבע וחצי שיחקו רבינו ואחיו ברבי וחסיד. כשחשבו מי יהיה הרבי ומי יהיה החסיד, אמר רבינו שאיננו רוצה להיות רבי, כי רבי ישנו רק אחד. אחיו רבי זלמן אהרן שיחק את התפקיד של רבי, ורבינו שיחק את תפקידו של החסיד. נכנס רבינו אל אחיו ליחידות, ושאלו: "יהודי מהו?" השיב רבי זלמן אהרן: "יהודי הוא אש". שאלו רבינו: "אם כך, הנה אני נוגע בך, ומפני מה אינני נכוה?" השיב לו: "אש באש איננו נכוה". לאחר מכן שאלו שאלה בעבודת השם. וענה לו תיקון בענין מסוים. בסוף אמר לו רבינו: "אינך רבי". שאל אותו רבי זלמן אהרן:

"מדוע איני רבי"? השיב לו רבינו: "רבי צריך להוציא אנחה לפני שהוא עונה תשובה, ואילו אתה לא הוצאת שום אנחה".

בהיותו בן ארבע אמר זקנו הצמח צדק להוריו שיעשו שידוך עבורו, ויעץ להם לבחור בבתו הצעירה של בנו של הצמח צדק, הרה"צ רבי יוסף יצחק זצ"ל, חתנו של הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס (Cherkasy, Ukraine) זי"ע, בן הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל (Chornobyl, Ukraine) זי"ע. ביום י' סיון תרכ"ה (1865 למס') נכתבו ראשי הפרקים בין האחים הרבנים במעמד אביהם הרבי הצמח צדק, וזמן החתונה נקבע לקיץ שנת תרל"ה (1875 למס'). החתונה התקיימה בעיר אוורוטש (Ovruch, Ukraine) שבפולין וואהלין (Volhynia region), במקום מושב אבי הכלה רבי יוסף יצחק. מפני סיבות שונות, והעיקר לסיבת חולשת הבריאות לא היה יכול אביו הרבי מהר"ש לנסוע להחתונה.

על כס ההנהגה

ביום י"ג תשרי תרמ"ג (1882 למס') נסתלק אביו הרבי מהר"ש נ"ע. משך שנת האבילות בהיותו בליובאוויטש, לא קיבל פני איש, ולא ענה על שאלות עצות, וכל עתותיו נתונות לתורה ולתפלה. לעומת זאת החל לומר חסידות ברבים מיד אחר הסתלקות אביו. את מאמר החסידות הראשון ברבים אמר בחול המועד סוכות. במשך השנים הבאות עד שנת תרנ"ד (1894 למס'), למרות שלא נהג באופן גלוי את הנשיאות, באו אלפי חסידים לליובאוויטש להסתופף בצלו, לשמוע חסידות ולקבל את ברכותיו. בראש השנה תרנ"ד (1893 למס') נהג את הנשיאות באופן גלוי, ונסע לבקר בישובים החסידים בדרום רוסיה. בשנת תרנ"ז (1897 למס') עשה מהפכה כשיסד את ישיבת תומכי תמימים, ישיבה בה לומדים תורת הנגלה ותורת החסידות.

בנוסף לכך עסק רבות בעניני הכלל, ולשם כך נסע פעמים רבות לעיר הבירה פטרבורג (St. Petersburg, Russia), וכן למדינות רבות באירופא. בשנת תרנ"ב גזרה הממשלה הרוסית גירוש על יהודי מוסקבה (Moscow, Russia). אלפי יהודים נאלצו לעזוב את בתיהם ולנטוש את רכושם, ולחדש להם מקומות מגורים אחרים. רבינו נרתם לעזרת המגורשים, הן מבחינה כספית, והן בהשגת מקומות מגורים. בשנת תרס"א (1901 למס') הדרדר המצב הכלכלי ברוסיה, ואלפי אנשים מצאו את עצמם מחוסרי עבודה. רבינו הקים מפעלים רבים, שבהם מצאו אלפי יהודים את פרנסתם. בשנת תרס"ה (1905 למס'), כשפרצה מלחמת יפן רוסיה (Russo-Japanese War), דאג רבינו לחיילים היהודים שהיו בחזית ['פראנט']¹, ושלח להם מזון כשר ומצות לחג הפסח. בשנת תרס"ו (1906 למס') כאשר פרצו פרעות (pogroms) ביהודים בערים רבות ברחבי רוסיה, נסע רבינו לעיר הבירה פטרבורג, ונפגש שם עם ראשי השלטון, ופעל אצלם שיפסקו הפוגרומים.

כאשר רצו השלטונות לגזור על רבני ישראל ללמוד לימודי חול, כינס רבינו אסיפה של גדולי הרבנים. באותה אסיפה עצרו השלטונות את רבינו במאסר בית, אך רבינו לא נרתע בשל כך, ונלחם נגדם עד שהצליח לבטל את הגזירה. בשנת תרע"א (1911 למס') כשכל העולם היהודי נרעש מעלילת הדם על בייליס (Beilis blood libel), עמד רבינו בראש הפעילות למען שחרורו.

הוא הזמין את טובי הפרקליטים (defense lawyers), וביקשם ליצג את בייליס. רבינו עמד אתם בקשר רצוף, במשך כל ימי המשפט, והנחה אותם כיצד עליהם לנהל את ההגנה על בייליס.

פעם היה לרבינו כאב בגרון, והרופא עצמו הגיע אליו לעשות לו קאמפרסים (cold/warm compresses). פעם הגיע הרופא, אך רבינו אמר שבשום אופן אין לו פנאי כעת, כך קרה גם בפעם השנייה. נענתה הרבנית מרת שטערנא שרה, ואמרה: "במה אתה גרוע מכל היהודים? הלוא באים אצלך אנשים לשאול כל אחד לפי ענינו, ואתה מקדיש לכל אחד איזה עשרה דקות, או כמה שלא יהיה, ובמה אתה גרוע מהם? תן גם לעצמך איזה חצי שעה". אמר לה רבינו: "אבל בכל זאת אין לי פנאי", כך קרה שהרופא הגיע כמה פעמים, עד שהרשה לו לעשות מה שדרוש.

דרכם של העגלונים היה שהיה מושחים בשמן את גלגלי העגלה דוקא כשהעגלה היתה מלאה. פעם שאל אותם רבינו: "למה לכם לטרוח כל כך? הרי אתם יכולים למושוח את הגלגלים הרבה יותר בקלות כאשר העגלה ריקה"? ענו לו העגלונים: "נכון, כשהעגלה ריקה קל יותר למושוח את הגלגלים, אבל אז אין לזה קיום. לעומת זאת, כשהעגלה מלאה, אמנם אז המלאכה קשה יותר, אבל אז יש לזה קיום". אמר רבינו לתלמידים שנכחו במקום: "אתם שומעים? כשהמלאכה הולכת בקלות אין לזה קיום, ורק כשהמלאכה קשה, אז יש לזה קיום".

(וואס געדעקנסטו אות י"ט)

אחד מגדולי החסידים של רבינו היה החסיד ר' מוניה מוניסזון, הוא היה עשיר מופלג שעסק במסחר באבנים טובים ויהלומים. באחת ההתנודות דובר רבינו במעלתם של אנשים פשוטים, הרבי שיבח מאוד את מסירות נפשם בקיום מצוות. החסיד ר' מוניה שאל את הרבי: מדוע הוא כל כך משבח אנשים פשוטים. השיב רבינו: יש בהם מעלות רבות. אמר ר' מוניה: "איני רואה את מעלתם". רבינו שתק ולא ענה לו.

מאוחר יותר שאל אותו רבינו, האם הביא עמו חבילת יהלומים, כי הוא מענין לראותם. ר' מוניה אמר לרבינו, שאמנם יש אתו חבילת יהלומים, אך מכיון שעכשיו חשוך לא יוכל לראותם היטב, ולהעריך את יפם כראוי. מאוחר יותר נכנסו רבינו והחסיד לחדר מואר. ר' מוניה הוציא את חבילת היהלומים, ופיזר אותם על השלחן. ר' מוניה לקח יהלום אחד והראה אותו לרבינו, ואמר: "יהלום זה הוא פלאי פלאים". אך רבינו אמר: "איני רואה בו משהו מיוחד". אמר ר' מוניה: "ביהלומים צריכים להבין". אמר רבינו: "על זה חכיתי - גם יהודי הוא פלאי פלאים, וביהודי צריכים להבין הטיב".

עינים צופיות למרחוק

חבורה של חסידים נסעה פעם ברכבת לליובאוויטש לקראת הימים הנוראים, כדרכם של חסידים התנודו נגנו ניגונים חסידיים. למשמע השירה, הגיע מקרון סמוך אברך, ושאלם: "לשמחה זו מה עושה"? אמרו לו החסידים שנוסעים לליובאוויטש. אמר להם האברך: "באו ואספר לכם סיפור נפלא מהרבי".

בעיר מולדתי דווינסק (Daugavpils, Latvia) עבדתי שנים רבות במפעל ליצור גפרורים (matches).

נשאתי אשה שגם היא עבדה והשתכרה יפה. כעבור זמן התהפך עלי הגלגל, כששרפה כלתה את המפעל, ואני אבדתי את פרנסתי. אם לא די בכך, גם אשתי הפסיקה לעבד עקב מחלה, כך שנותרנו בחוסר כל. ניסיתי לחפש עבודה במפעלים אחרים אף לשוא, ומצבינו הדרדר מיום ליום.

כמה ממכירי שהיו חסידי חב"ד, וראו בצרתי, הציעו לי לנסוע לליובאוויטש, לרבי. ולמרות שלא הייתי חסיד, החלטתי לנסוע ולבקש את ברכתו ועצתו של הרבי. כאשר נכנסתי ליחידות, וסיפרתי לרבי את כל צרותי ומצוקותי, אמר לי הרבי: "אני מציע לך לעבור לגור בעיר קובנה (Kaunas, Lithuania), ולפתוח שם חנות לממכר כובעים. אשתך תתפור את הכובעים, ואתה תמכור אותם". שאלתי את הרבי: "מדוע עלי לנסוע לעיר קובנה הרחוקה, הרי יכול אני לפתוח חנות כובעים בעיר מולדתי. רבינו לא השיב לשאלתי, רק חזר ואמר לי לעבור לקובנה. בלית ברירה עשיתי כעצת הרבי, עברתי לקובנה, וחיפשתי מקום לפתוח בו חנות. לאחר כמה ימים מצאתי בקצה העיר מקום מתאים, ופתחתי שם חנות. קניתי בדים, ואשתי תפרה מספר כובעים, סידרתי אותם בחלון הראווה (showcase) וחיכיתי לקונים.

אולם עברו מספר ימים ואיש לא נכנס לקנות. נפש חיה לא נראתה בחנות. ישבתי וחשבתי על מר גורלי, וזכרתי בימים הטובים בדווינסק, ימים של שלווה ופרנסה ברווח, לבי נצבט בקרבי, ופרצתי בבכי מר. תוך כדי בכי, נעצרה בפתח חנותי כרכרה (carriage) הדורה, ממנה ירד אציל רוסי. הוא נכנס לחנות, התבונן בכובעים, ובחר לו באחד הכובעים, הוא שילם לי את המחיר שנקבתי, ועמד לצאת מהחנות. כשהבחין בעיני הדומעות, שאל אותי לפשר בכי. סיפרתי לו את כל מה שעבר עלי, על מפעל הגפרורים בו עבדתי, ועל כך שהרבי הציע לי לעבור לקובנה.

לשמע סיפורי אמר האציל בקול מופתע: "הרבי שלך חכם גדול. לא לחנם שלח אותך לכאן. עכשיו אני גם מבין מה הביא אותי לחנות כובעים בקצה העיר. ובכן תשמע, לאחי יש מפעל גדול לגפרורים בעיר קייב (Kyiv, Ukraine). לפני כמה שבועות התקלקלה מכונת היצור, אף איש לא הצליח לתקן את המכונה. אם אתה תצליח לתקן את המכונה, מובטח לך שכר רב". אמרתי לו: "אינני מכונאי (mechanic), אמנם מוכן אני לנסות ולתקן את המכונה". התיישב האציל, וכתב מכתב לאחיו, בו המליץ לנסות אותי, אולי אצליח לתקן את המכונה. האציל נתן לי כסף להוצאות נסיעה, ונפרד ממנו לשלום.

מיד יצאתי לקייב [מרחק של 550 מייל], הגעתי ומצאתי את בעל המפעל במצב רוח קודר (gloomy), הוא הסתובב אנה ואנה בחוסר מעש. מסרתי לו את מכתב אחיו, ולאחר שעיין בו, אמר לי שאם אצליח לתקן את המכונה הוא ישלם לי חמש מאות רובל. ובנוסף לך יקבל אותי לעבודה קבועה במפעל, וישלם לי משכורת כפולה מזו שקיבלתי במפעל הקודם. ניגשתי מיד לעבודה, ולאחר שלשה ימים מצאתי בעזרת ה' את התקלה, והצלחתי לתקנה. בעל המפעל שילם לי את שכרי כאשר הבטיח, והתחלתי לעבוד במפעל. במשך הזמן התקדמתי בעבודתי, וכיום אני מנהל את המפעל בהצלחה רבה. ועל כל זה אני אסיר תודה לרבי מליובאוויטש - אליו אתם נוסעים".

בוויטעבסק (Viciebsk, Belarus) התגורר ד"ר ליבערמאן ז"ל, הוא נחשב בין הרופאים המומחים,

והיה ירא אלקים מאד, זהיר בקלה כבחמורה. הוא מסר שיעור ב'עין יעקב' בין מנחה למעריב שלא ע"מ לקבל פרס. הוא לא נמנה בין החסידים, והתפלל נוסח אשכנז בבית כנסת של אשכנזים. על אף שוויטעבסק לא היתה רחוקה מליובאוויטש [מרחק של 50 מייל], לא היה אף פעם בליובאוויטש, וגם לא הכיר את רבינו. דרכו היה שאם הזמינו אותו אצל חולה בשבת קודש, היה מתחמק מללכת, אבל אם היה מוכרח לבקר אצל החולה לא נסע בעגלה, אלא הלך ברגל עד בית החולה. כן היה לו מן המוכן ניירות ריקים, עליהם חתם את שמו בערב שבת, כן החזיק אצלו בשבת נער לא יהודי, שידע לכתוב בלאטינית, והיה לוקחו עמו אצל החולה. הנער היה לוקח עמו את כל הכלים הדרושים לשם בדיקת החולה, ובביתו של החולה היה הרופא אומר לו מה לכתוב על הניירות שהכין לפני שבת. יצויין כי על פי רוב לא היו מזמינים אותו בשבת.

פעם ביום שבת קודש לאחר בואו מבית הכנסת בתום סעודת שבת, שכב מעט לנוח, ונרדם. והנה בחלומו ראה איש אחד בעל הדרת פנים עם זקן צהוב, שאמר לו: "לפעמים אם מזמינים אותך בשבת קודש, וקשה לך ללכת ברגל בגלל המרחק, עליך לנסוע, כי אולי המצב של החולה הוא פיקוח נפש". לאחר שהקיץ היה לו החלום לפלא, כי מעולם לא ראה את האיש ולא את צורתו.

בתוך כך נשמעו דפיקות על הדלת, העוזרת פתחה את הדלת, והנה עמד שם יהודי מהכפר הסמוך לוויטעבסק, ואמר שהוא מוכרח לראות דחוף את הרופא. המשרתת ניסתה להסביר לו כי הרופא אינו נוסע בשבת, אבל הוא טען שמוכרח לראותו. כאשר מסרה לרופא את דבריו של האיש, נבהל הרופא, כי הרי אך זה עתה ראה מה שראה בחלום. הוא יצא אל האיש, ושאל ממנו על בקשתו. הלה סיפר לו, שזה כמה שבועות שבתו הבתולה חלתה, וכבר הזמינו אליה כמה רופאים, אך ללא הועיל. לכן בא לבקש ממנו לבוא אליה לבקרה. כן אמר שיש לו כאן עגלה מוכנה לנסיעה. הרופא לאחר שראה ושמע את הדברים בחלום אך זה עתה, הבין שצריך לנסוע. הוא הסכים לבקשתו, ואמר לו להביא מיד את העגלה, ויסעו מיד. כעבור שעתיים של נסיעה הגיע אל החולה, ולאחר שבדקה, ראה שהיא באמת חולה רצינית, הוא כתב לה תרופות מתאימות, והלכו מיד להביא את התרופות.

חזרה כבר לא נסע לביתו בשבת, אלא נשאר שם עד הלילה. בעודנו בבית החולה, ראה כי התרופות שרשם מועילות לחולה, ואמר להם איך להתנהג עמה בהמשך. במוצאי שבת אחר תפילת ערבית, הסיעוהו חזרה אל ביתו. לפני לכתו ביקש שאחר יום יומים יודיעו לו על מצב החולנית. לאחר כמה ימים הודיעו לו על מצבה, ושוב הגיע ובא אל החולה, הוא ראה שמצבה הוטב בהרבה בעז"ה, ורשם לה שוב תרופות מתאימות. כן נתן להם הוראות איך להתנהג עמה, ותוך זמן קצר קמה ממיטתה, עד שלאט לאט הבריאה לגמרי.

יום אחד הזמינו את הרופא לבקר איזה חולה בליובאוויטש בעת שהייתי בליובאוויטש [אירע כמה פעמים שהזמינוהו על ידי מברקים (telegrams) לבוא לליובאוויטש]. מכיון שכבר הגיע לליובאוויטש, ושמע הרבי הגיע אליו, החליט לבקר אצל רבינו ליחידות. לאחר שפתחו לו את דלת החדר, וראה את רבינו היושב ליד שולחנו, נבהל מאד ונשאר עומד ליד הדלת, ולא היה מסוגל להיכנס מרוב פחד. רבינו הזמין אותו להתקרב לשולחנו ולנוח מעט. אחרי שהתאושש

מעט מפחדו, סיפר לרבינו את כל מעשה החלום באותו יום שבת, וכן מה שאירע אותו היום עם החולנית. כן סיפר כי מיד כאשר ראה את צורת פני הרבי, הכיר עליו שהוא האיש אותו ראה בחלום, ולכן כל כך נבהל. השיב לו רבינו מרוב ענוותנותו: "איני יודע משום דבר, אבל יתכן שהיה זה מיינע א עצה", כלומר ששאלו ממנו איזה רופא להזמין עבור החולנית, והוא יעץ להזמין.

בשנת תרע"ט (1919 למס') לאחר המהפכה הקומוניסטית, פרצה מלחמת אזרחים (civil war). המלחמה היתה בין הקומוניסטים שנקראו ה'אדומים', לבין אלה שלא היו מוכנים לקבל את השלטון הקומוניסטי, והם נקראו ה'לבנים'. במלחמה זו סבלו בעיקר היהודים. האכזריים ביותר מבין הלבנים היו הקוזקים (Cossacks) - יהודי שנתקל בקוזק עמד בפני סכנה ממשית. הקוזקים נלחמו בעיקר בעיר רוסטוב (Rostov-on-Don, Russia). באותם הימים שכן רבינו בעיר זו, ולמרות הסכנה הגדולה, היו חסידים רבים מגיעים אליו. בין אלו שבאו היה הרה"ח רבי אליעזר ננס זצ"ל [שהיה ידוע בגודל מסירות נפש שהיה לו בסיביר (Siberia, Russia)] תלמיד ישיבת תומכי תמימים.

למחרת יום הכיפורים בשעת לילה מאוחרת, נקרא רבי אליעזר במפתיע אל הרבי. הוא מיהר להיכנס אל רבינו. על השלחן היתה מונחת מעטפה סגורה. רבינו ביקש מרבי אליעזר להעביר בדחיפות את המכתב אל רבה של העיר יקטרינסלוב (Dnipro, Ukraine) הגה"ק רבי לוי יצחק זצ"ל [אבי כ"ק אדמו"ר רבי מנחם מנדל מליובאוויטש זי"ע]. רבי אליעזר מיהר להשיג כרטיס לרכבת היוצאת למחרת בשתיים עשרה בצהרים, הוא קנה כרטיס למחלקה הראשונה, כי הקוזקים היו רגילים לנסוע במחלקות פשוטות, והוא חשש מהמפגש אתם. למחרת לפני צאתו לדרכו, נכנס אל רבינו כדי לבקש את ברכת הדרך, באמרו: "אני נוסע לבד, והדרך מסכנת מאוד".

רבינו הביט בו במבט של תמיהה: "תלמיד בישיבת תומכי תמימים אומר שהוא נוסע לבד? הרי הקב"ה נמצא בכל מקום - מלוא כל הארץ כבודו". המשיך רבי אליעזר: "אבל הקוזקים שורצים בכל המקומות, ומתנכלים לכל יהודי". רבינו ביטל את חששותיו, ואמר לו: "מלוא כל הארץ כבודו גם בין הקוזקים". וסיים רבינו: "סע לשלום, ואל תפחד".

כשנכנס רבי אליעזר לקרון הרכבת חשכו עיניו, עשרות קוזקים שכבו על המטות, וגם במקומות המיועדים למזוודות (luggage). הם דיברו ביניהם בגסות ובצעקות רמות. פחד וחלחלה אחזו ברבי אליעזר. בתחילה חשב לצאת מהרכבת, אולם היה כבר מאוחר מדי, הדלתות ננעלו, והרכבת עמדה לצאת לדרכה. הוא מצא לו פינה שקטה בקצה הקרון, ונסה לא להתבלט יתר על המדה. הרכבת נסעה לאטה ועצרה בעשרות תחנות. רבי אליעזר ישב בפנית הקרון ורעד מפחד.

היום הראשון של הנסיעה עבר בשלום. למחרת בבוקר התעורר רבי אליעזר בשעה מוקדמת, כדי להספיק להתפלל בטרם יתעוררו הקוזקים משינתם. הוא הניח תפילין ונעמד להתפלל. כעבוד כמה דקות התעורר אחד הקוזקים, ורבי אליעזר הבחין כי הוא מביט בו במבט חודר. הקוזק ירד ממטתו והלך למזנון (cafeteria), כעבור מספר דקות שב משם כשבידו בקבוק גדול של וודקה. כשהתעוררו חבריו משינתם, כבר היה הקוזק שיכור לחלוטין. תוך מספר דקות הוא הספיק לשותות חצי בקבוק. וביתרת הוודקה כיבד את חבריו. כטוב לבו בוודקה, הוציא הקוזק השיכור מתיקו את רובהו, הצביע לעבר רבי אליעזר, ואמר: "ראו את היהודין החצוף הזה, לא זו

בלבד שהעז להיכנס לקרון שלנו, אלא שהבוקר ראיתיו מתפלל כדרך היהודים". כשמבט רצחני בעיניו, הרים הקוזק השיכור את רובהו, ואמר: "אתם רואים את תשעת החריצים שעל הרובה, אלו כנגד תשעה יהודים שהרגתי במו ידי. עכשיו נפלה לידי הזדמנות להרוג יהודי עשירי, ואז איכה בגן עדן, חה חה חה".

קריאת של שמחה ועידוד השמיעו חבריו הקוזקים. אחד מהם קם ממקומו, ואמר: "חבל לבזבז כדור על יהודי עלוב זה, משעשע יותר יהיה להשליך אותו החוצה מבעד חלון הרכבת, ולראות כיצד גופו מתרסק לאיברים איברים". רבי אליעזר עמד בפניה, ועשה עצמו כלא שומע דבר, אולם הוא שמע כל מלה שיצאה מפיו של הקוזק, הוא ניסה לעודד את עצמו בברכתו של רבינו, אך אימה גדולה השתלטה עליו, וכל גופו החל לרעוד. הרכבת העפילה (climbed) במעלה ההר ונסעה באטיות. הקוזקים החליטו להמתין עד שתגיע למעלה ההר, ואז כשתתחיל לנסוע במהירות ישליכו אותו מבעד לחלון.

רבי אליעזר עמד מזעזע והתכונן לגרוע ביותר. לפתע באה ישועתו ממקור בלתי צפוי - קוזק מבוגר קטוע רגל, שישב קרוב לרבי אליעזר, קם ממקומו ופנה לחבירו, ואמר: "הקשיבו, אני גר ברוסטוב, מול ביתי מתגורר רב, שאלפי יהודים נשמעים לכל מלה היוצאת מפיו. הרי ידוע לכם, כי האויב הגדול ביותר שלנו היא המפלגה הקומוניסטית, והם שונאים את היהודים שומרי המסורת הרבה יותר מכפי שהם שונאים אותנו. הבחור הזה הוא מחסידי של אותו רב, אם תהרגו אותו ישמחו הקומוניסטים, ומדוע לנו לשמח את שונאי נפשינו - עזבו אותו".

את שארית הנסיעה עשה רבי אליעזר ללא מורא וללא פחד, הקוזקים לא נגעו בו לרעה. רבי אליעזר ראה בחוש את דברי רבינו, כי 'מלוא כל הארץ כבודו' גם בין הקוזקים.

אחרית ימי

על ההתוועדות האחרונה של רבינו בסעודת פורים בשנת תר"פ (1920 למס') מסופר: בתחילת חדש טבת תר"פ כשהתחיל מחנה הבולשביקים (Bolsheviks [communists]) להתקרב לרוסטוב, הוחלט בבית רבינו לעקור דירתם מרוסיה, אך משהחלו לפעול בזה, כבר נכנסו הבולשביקים לרוסטוב, וממילא נתבטל הדבר. עם כניסת הקומוניסטים לעיר, הוציאו הם פקודה האוסרת התכנסויות ואסיפות ציבוריות, במיוחד חל איסור להתאסף למסיבות ולחגיגות. בנוסף לכך אסרו הקומוניסטים להסתובב ברחובות מרדת חשכה עד הבוקר. לאור זאת הורה רבינו לחסידים שלא יגיעו לביתו - לא לתפלה ולא ליחידות, והחסידים אמנם נמנעו מלבקר בביתו של רבינו. רק במקרים דחופים היו החסידים באים בהחבא לביתו של רבינו.

כך נמשך הדבר עד פורים. בפורים התקבצו כולם לבית רבינו לעת הסעודה, אך הגבאים הודיעו שרבינו לא ישב עם הנאספים רק כמה שעות ובלא פרסום, רק יאמר דברי אלקים חיים, ואחר כך יכלו כל אחד לביתו. בתחילה ישבו כולם בפחד, וכל אחד חשב לברוח מיד לביתו. אמנם כעבור חצי שעה, אמר רבינו לחיים לכל הנאספים, וראו עלי השתנות. רבינו לקח מכיסו סכום מעות, וקרא לאחד מהחסידים, ואמר לו שיביא משקה, וכל הנאספים יקחו משקה ויהיו שמחים. גם צוה לכולם לנגן, והוא בעצמו התחיל לנגן, והקול היה הולך ונשמע בחוץ. ומכיון שביתו של הרבי היה במרכז העיר, נשמעה השירה החסידית במרכז רוסטוב.

רבינו הביט על כל אחד, וצוה שיהיו שמחים. הרבנית חרדה מאד, וביקשה שיראו להשתיק הדבר, אך מי יעזיז ללכת נגד רוחו של רבינו. גם בנו הרבי מוהריי"צ פחד שלא יבואו לידי סכנה. וכשראה רבינו שהוא מפחד, לקח אותו בידיו הקדושות, ואמר לו: "יוסף יצחק, אל תירא - נהיה שלמים, אינני מתכוון שלמים בחדרי חדרים, אני חושב שנהיה שלמים בכל ההתפשטות שלנו", ופניו היו מבהילים, וראו שממש אינו בזה העולם. רבינו דרש אז הרבה דא"ח.

באמצע ההתועדות הגיע שמועה כי הקומוניסטים עורכים באותו לילה חיפושים נרחבים בבתי, ואוי להם למי שיתפשו עורכים מסיבות וחגיגות. פחד גדול נפל על החסידים. אמנם רבינו לא התפעל מכל השמועות, ולא הרשה להפסיק את ההתועדות גם לא לרגע. הוא עודד (softened) את השירה, ואמר לחסידים לומר לחיים. וככל שחלפו השעות עודד רבינו את החסידים ביתר שאת וביתר עוז.

מישהו הגיע מהרחוב, וסיפר כי השוטרים הקומוניסטים מתקרבים לביתו של רבינו. פחד וחלחלה אחזו לכל המתאספים, אולם לרבינו כל העניין לא הפריע, וצוה לחסידים שלא יזוזו ממקומם ולא יפסיקו לשיר ולנגן. לפתע נפתחה הדלת, וקבוצה של שוטרים חמושים נכנסה לבית, וביקשו לערוך חיפוש. אחד החסידים אמר להם, שהרבי עסוק עכשיו, הוא משוחח עם אנשים. שאלו השוטרים: "מתי אפשר לבוא"? השיבו להם: "בעוד מספר שעות". ולמול עיניהם המשתאות של החסידים עזבו השוטרים את הבית, מבלי שיערכו חיפוש. כשעזבו השוטרים את הבית, שמחו החסידים שמחה גדולה, כולם לקחו משקה, והשמחה היתה עצומה.

כעבור כמה שעות באו עוד הפעם, כולם היו בשמחה גדולה, על השולחן היו בקבוקים, וגם על השולחן היו מונחים מעות מהנדבות שנדבו בעד הישיבה. כששמעו שהשוטרים מגיעים עוד הפעם, רצו להסיר הבקבוקים וגם המעות, אשר זה היה סכנה גדולה. אמנם רבינו צוה שלא יעשו שום דבר, ולא ישנו שום דבר, ואמר בזה"ל: "אני במצבי הנוכחי אינני ירא מהם כלל". כשנכנסו ובאו נגד השולחן אשר ישב רבינו, הסב פניו מעט מהם, ופנה ראשו לצד החסידים, ואמר בזה"ל: "נו, צריכים לדבר דברי חסידות, ויתבטלו הם לגמרי". והתחיל תיכף לומר המאמר 'ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אובד'. והענין הוא שהקליפות הן באמת העדר המציאות ואינן מציאות אמיתית. השוטרים עמדו זמן רב, והביטו על רבינו, מבלי שיערכו חיפוש. אחר כך הלכו משם ולא דיברו מאומה. כך ישבו החסידים עד לערך שעה ארבע לפנות בוקר.

ביום ב' בניסן תר"פ, השיב רבינו את נשמתו הטהורה ליוצרו, בן נ"ט שנה, ונטמן ברוסטוב.

צאצאי

רבינו השאיר אחריו את בנו וממלא מקומו הרה"ק רבי יוסף יצחק זי"ע.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: ספר התולדות, רבותינו נשיאנו ח"ג

מגיד משנה לנוער

פרשת פקודי

המקדש נתמשכן על עזונות ישראל

"אלה פקודי המשכן העדת אשר פקד על פי משה" (לח:כא). זאגט רש"י, 'המשכן משכן' צוויי מאל, א רמז אויף דעם מקדש וואס איז א משכון ביי די צוויי חורבנות וועגען די עבירות.

משמעות הלשון 'פקודי'

קען מען זאגען דער לשון 'פקודי' איז מלשון חסרון, אויף מיינט דאס א לשון פון פקדון, אויף א לשון פון ציילען. און דאס שטייט 'אלה פקודי המשכן', דער אייבישטער האט מפקיד געווען דעם משכן פאר די עבירות פון די יודען פאר א משכון. און פארדעם זאגט רש"י 'רמז למקדש שנתמשכן בשני חרבניו', און ער שרייבט נישט 'רמז למקדש שנחרב שני פעמים', נאר 'שנתמשכן'. און דער מקדש איז א פקדון, אזוי ווי חז"ל זאגען (סוטה ט). אויף דעם פסוק (איכה ב:ט) "טבעו בארץ שעריה", אז דער בית המקדש איז ארויף אין הימל און איז נישט פארברענט געווארען.

"כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם" (מ:לח). מען קען מדייק זיין דער שינוי הלשון 'כי ענן ה' על המשכן' שטייט אין פארנאנגענהייט, און 'ואש תהיה לילה בו' שטייט אין צוקונפט, עס וואלט געדארפט שטיין 'ואש לילה בו'. נאך דארף מען פארשטיין וואס שטייט 'כי ענן ה' על המשכן וגו' בכל מסעיהם', ווייל באקומט ביי די מסעות איז דער עמוד הענן וואס געווען 'לפני' המשכן, נאר ווען זיי האבען גערוהט איז דאס געווען 'על' המשכן.

אופן השראת השכינה בבית

קען מען זאגען בדרך מוסר, חז"ל זאגען (סוטה יז). אויב דער מאן און די ווייב זענען זוכה, רהט שכינה ביי זיי, און איינער וואס הייליגט זיין שטוב, איז דארט דא א ענן אזוי ווי אין מדבר. אזוי ווי חז"ל זאגען (בר"ס ט"ז) אז ביי די שטוב פון אברהם אבינו איז געווען אן ענן. און ווען איז מען זוכה דערצו? ווען מען איז עוסק אין תורה ביינאכט אין שטוב, וואס אויף דעם שטייט (ירמ' כג:כט) "הלוא כה דברי פאש".

אש התורה גורמת להשראת השכינה

און דאס איז מרמז דער פסוק "ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעיהם"

(מ:לו), ווען די שכינה ח"ו איז נסתלק וועגען דעם חורבן בית המקדש, וואס דאס איז מרמז 'ויסעו בני ישראל בכל מסעייהם' - דאס מיינט דער גלות וואס איז געגליכען צו די נאכט, פון דעסוועגען קען נאך אלס זיין השפּאת השכינה, וואס דאס איז מרמז 'ענן ה' על המשכן וגו' כל בית ישראל, און דאס איז דורך 'ואש תהיה לילה בו' - דורך דעם אש התורה, דורך דעם וועט זיין השפּאת השכינה אויף אין גלות. און גלייך דערנאך זאגט מען 'חזק', אז דאס געט חיזוק אין גלות.

יארצייטען פון צדיקים

ב' ניסן תר"פ

הרה"ק רבי שלום דובער שניאורסאהן מליובאוויטש זי"ע

רבי שלום דובער איז געבוירען כ' חשוון תרכ"א אין ליובאוויטש, צו זיין טאטע הרה"ק רבי שמואל מליובאוויטש זי"ע, א זון פון הרה"ק בעל צמח צדק זי"ע [חתן הרה"ק האדמו"ר האמצעי זי"ע], בן הרה"ק רבי שלום שכנא זצ"ל, חתן בעל התניא זי"ע, און צו זיין מאמע מרת רבקה ע"ה, די טאכטער פון הרה"צ רבי אהרן אלכסנדרוב משקעלאוו זצ"ל, חתן האדמו"ר האמצעי.

דער רש"ב האט אויפגעשטעלט אין יאהר תרנ"ז א קייט פון ישיבות, מיטן נאמען 'תומכי תמימים' אין רוסישן געגנט. אין די ישיבות האט מען געלערנט תורה און חסידות. איינגעפירט האט דער רש"ב, אז יעדער תלמיד וואס וועט פארשריבן ווערן אין איינע פון די ישיבות, דארף ווערן געבריינגט א דין וחשבון פון דעם בחור פאר איהם, פאר די החלטה איהם אריין צונעמען.

געווען איז דאס אין אדר צייט, און מען האט איינגעשריבן א בחור אין ישיבה, און עס איז פארשריבן געווארן אז דער בחור איז א בעל כשרון, פארשטייט לערנען. אבער א גרויסן חסרון האט ער, ער האט שלעכטע מידות, און אויפ'ן פנים דערקענט זיך א גראבקיט. ער איז שטארק מגושמ'דיג. ווען דער רש"ב האט געזעהן די רשימה, האט ער זיך אנגערופן: "דעם בחור דארף מען אריינעמען, נאר מ'דארף ארום איהם ארבעטן".

ווען עס איז געקומען די צייט צו קלייבן און מאלן די שמונה ווייץ אויף פסח, האט דער רש"ב אנגעבעטן אז נאך דעם סדר פון לערנען, זאל דער בחור טאן די אלע שווערע ארבעט פון קלייבן און מאלן די ווייץ. און דעם בחור האט מען אוועקגעשטעלט ביי די מיהל אסאך שעות, ווען ער האט דערביי גוט געשוויצט. אזוי א תקופה פון צוויי וואכן, יעצט ווען עס איז געקומען די צייט פון באקן מצות, האט דער רש"ב געהייסן דעם בחור געבן די שווערע ארבעט פון באקן. דערביי האט ער געהארעוועט און געשוויצט.

די נאכט פון בדיקת חמץ, האט דער רש"ב געהייסן בריינגען צו איהם דעם בַּחור, און איהם געהייסן העלפֿן בודק חמץ זיין, און אזוי נאך האט ער געאַרבעט שווער ביז נאך האלבע נאכט, ווען אינדערפֿרי איז אויף איהם אַרױף געלייגט געווארן די שווערע אַרבעט פון הייזן דעם אויוון פאר די מצות מצוה. דאס אלס האט געדאַרפֿט זיין חוץ זיינע סדרים פון לערנען.

אַחרון של פסח האט זיך דער רש"ב געפירט צו עסן מיט די תלמידים די סעודה פון יום טוב. צווישן זיי איז אויף געזעצן דער תלמיד. אינמיטן די סעודה רופט זין אן דער רש"ב צום זוהן: "זעה מיין קינד ווי גרויס איז זייער של מצוה - קוק ווי איידל איז געווארן די צורה פון דעם בַּחור, און זיין פנים שיינט פון איידלקייט". אזוי איז דער בַּחור שפּעטער געווארן א מושלם מיט אלע מעלות, ונמצא חן ושכל בעיני אַלוקים.

צום רש"ב איז אמאל געקומען א גרויסער גביר, א סוחר פון בריליאנטן. דאן האט דער רש"ב גערעדט וועגן פשוט'ע יודען, און דער רבי האט זיי זייער משבַּח געווען. רופט זיך אן דער גביר: "וואס מאכט דער רבי פון זיי א גאנצע געשעפט? סך הכל זענען זיי פשוט'ע מענטשן." דער רש"ב האט איהם אויף דעם נישט געענטפֿערט.

אין א קורצע צייט שפּעטער, פֿרעגט איהם דער רש"ב: "האט איהר אפֿשר מיט געברענגט מיט אייך אביסעל שטיינער בריליאנטן?" "יא", ענטפֿערט דער סוחר, "איך האב אביסל שטיינער מיט מיר. אָבער ווייזן דעם רבין יעצט קען מען נישט, ווייל ווען עס איז טונקעל קען מען נישט זעהן זייער שטיינקייט". שפּעטער איז דער סוחר אריין געקומען מיט דעם פֿעקל בריליאנטן, און האט זיי אויסגעשפֿרייט אויפֿן טיש, און אויסגעוויזן יעדער שטיין מיט זיינע מעלות, אַנווייזנדיג אויף איין שטיין וואס איז א וואונדער פון א שטיין. האט דער רש"ב געזאגט: "איך זעה גארנישט אויפֿן שטיין". רופט זיך אן דער סוחר: "אויף צו פארשטיין אין שטיינער בריליאנטן דאַרף מען זיין א מבין, נישט יעדער קען זעהן און פארשטיין זייער מעלה". רופט זיך אן דער רש"ב: "דאַרפט איהר אויך וויסן, אַז אַ איד איז פֿלאַי פֿלאַים, וואונדער איבער וואונדער. נאך אויף צו זעהן זיין וואונדער און זאגן אויף איהם מבינות, דאַרף מען זיין א מבין - נישט יעדער קען זעהן און זאגן זיינע מעלות".

וביתו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזל טבא וגדיא יאי

לידידנו הר"ר פינחס דוד קראנץ שליט"א
והר"ר מנחם שלום קראנץ שליט"א
לרגל נישואי נכדו-בנו הבה"ח יעקב מרדכי עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הר"ר לוי העללער שליט"א
לרגל נישואי בנו עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הר"ר אלי שאול כ"ץ שליט"א
לרגל נישואי בתו עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הר"ר משה הלוי ביילוש שליט"א
והר"ר ברוך הלוי ביילוש שליט"א
והר"ר משה שמועון פאשקעס שליט"א
לרגל נישואי צאצאיהם בשעטו"מ

לידידנו הר"ר הערשל שטערן שליט"א
והר"ר יואל שטערן שליט"א
לרגל נישואי נכדו-בנו הבה"ח אפרים פינחס עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הר"ר משה דוד ראזענבלוה שליט"א
והר"ר צבי יצחק ראזענבלוה שליט"א
לרגל נישואי נכדתו-בתו עב"ג בשעטו"מ

לידידנו הר"ר שמואל בנימין לעפללער שליט"א
והר"ר אברהם יואל לעפללער שליט"א
לרגל נישואי נכדו-בנו עב"ג בשעטו"מ